ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий газетаси

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1999 йил 17 АВГУСТ, сешанба, № 60 (6.016). Сотувда эркин нархда

ҚУВОНЧ ЎТКИНЧИ, МУСТАҚИЛЛИК АБАДИЙ!

Жумадан сешанбагача

КУННИНГ МУҲИМ ВОҚЕАЛАРИ

+ Мамлакатимиз мустақиллигининг саккиз йиллик байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш Республика ташкилий қўмитасининг йиғилиши бўлди. Сўзга чиққанлар халқимизнинг маънавий-миллий қиёфасини акс эттирадиган ушбу байрамни ҳар қачонгидан юксак савияда ўтказиш зарурлигини таъкидладилар. Бу борада мутасадди раҳбарларга тегишли топшириқлар берилди.

+ Бухоро ва Наманганда мазкур вилоятлар Маънавият ва маърифат кенгашларининг таъсис конференциялари бўлди. Анжуманларда Маънавият ва маърифат кенгашлари вилоят кенгашлари таркиблари тасдиқланди. Кенгаш раислигига вилоят ҳокимлари сайландилар.

+ Тошкент молия институти қошидаги солиқ лицейида Жанубий Кореянинг мамлакатимиздаги элчихонаси билан ҳамкорликда анжуман ўтказилди. Маълумки, ушбу лицей Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан ўтказилган танловда ғолиб чиққан эди. Анжуманда лицейга танлов соврини — замонавий компьютерлар тақдим этилди.

+ Пойтахтдаги Халқлар Дўстлиги саройида «Ўзбекистон — Ватаним маним» мавзуидаги республика қўшиқлар танлови ғолибларининг якунловчи концерти бўлди. Унда танлов ғолиблари билан биргаликда республика санъат усталари ижросидаги қўшиқлар ҳам янгради.

+ Навоийда истиқлол байрами арафасида ишга тушадиган иншоотлар қурилишини ниҳоясига етказишга бағишланган йиғилиш бўлди. Унда мазкур қурилишлар суръати ва сифатини ошириш юзасидан атрофлича фикр алмашиб олинди.

+ Тошкент шаҳар ҳокимиятида жорий йил биринчи ярми якунларига бағишлаб республика Вазирлар Маҳкамасида ўтказилган йиғилишда мамлакатимиз Президенти сўзлаган нутқдан келиб чиқадиган вазифалар ижросига бағишланган семинар-кенгаш бўлди.

БУ КУНЛАРГА ЕТГАНЛАР БОР, ЕТМАГАНЛАР БОР!

ҚАДР ТОПДИК

Юртимиз нақадар гўзал, унинг ҳар қарич ери тиллога тенг. Фақат мустақиллик, истиқлол бу неъматларни англаб етишга, шу юрт фуқароси сифатида эркин нафас олишга, ишлашга, ўз еримизга ўзимиз эгалик қилишга имкон берди. Шундай ажойиб юртимизни бир пайтлар қанчалик топташди-я! Бу ерларда пахтадан бошқа нарса унмайди, дея зироатда яккаҳокимликка зўр беришди.

Президентимизга раҳмат, истиқлолнинг илк кунидан ғалла мустақиллигига эришиш ташаббуси билан чиқдилар.

Бир неча йилдан буён Жарқўрғон туманидаги «Халқобод» жамоа хўжалигида ғаллачилик звеносини бошқараман. Ҳар гектаридан 45-50 центнердан қирмизи дон ундирдик.

Миллат қадрини миллат, юрт қадрини шу ерда яшаган билади. Яқинда ҳукуматимизнинг «Шуҳрат» медали билан тақдирландим. Бу ҳам истиқлол берган саодат. Хуллас, мен каби оддий деҳқон бугун қадр топаяпти, рўзғорига қут-барака энаяпти. Бу — эркинлигимиз шарофати.

Абдураҳмон ТЎХТАШЕВ,
ғаллачилик звеноси бошлиғи.
Сурхондарё вилояти.

ОЗОД ВА ОБОД ЮРТ

Деҳқон фарзандиман. Эсимни танибманки, даладаман. Собиқ шўро даврида меҳнатни қилардигу роҳатини кўрмасдик. Бойликларимиз, етиштирган ноз-неъматларимиз юртимиздан узоқларга ташиб кетилар эди. Мустақилликка эришгач кўп қатори деҳқон елкаси ҳам офтоб кўрди. Эркин меҳнат, топганига ўзи эгалик қилиш ҳуқуқига эга бўлди. Ерлар оилавий пудратчиларга бўлиб берилди. Астойдил ишлаган қадр топяпти.

Ота-боболар Ўзбекистон худо назар солган жой, замини тиллога тенг, серҳосил, таёқ суқсанг кўкаради, деб билиб айтишган. Шу муқаддас заминимиз бизни боқяпти, кийинтиряпти, бой қиляпти. Ғалла мустақиллигини қўлга киритдик. Насиб этса, яқин йилларда жаҳонда ривожланган давлатлар қаторидан ўрин оламиз. Бунинг учун эса истиқлолимизни, Ватанимизни асраб-авайлашимиз, унинг қадрига етмоғимиз даркор. Шундай озод ва обод мамлакатда яшаб меҳнат қилишнинг ўзи катта бахт.

**Дилором ШУКУРОВА,
Китоб туманидаги
Ж. Турдиев номли
хўжалик оилавий пудрат
бошлиғи, «Меҳнат
шуҳрати» ордени соҳиби.**

КЎНГЛИ ОЧИҚ ХАЛҚМИЗ

Халқнинг кимлигини унинг ичида юрганлар яхши билади: касбим шунақа — ҳамиша эл орасида бўламан. Қаердаки концерт берсам, «Янгисидан эшитайлик» ёки «Хоразмнинг лазгисидан бўлсин» дейди. Ўзбеклар санъатни севади. Ҳамиша шоду хуррамликда яшасам дейди. Санъатни, хурсандчиликни хуш кўрган кишилардан ҳеч қачон ёмонлик чиқмайди.

Қаранг, қандай танти, қандай сермулозамат халқимиз бор. Унинг қадрига етишимиз керак. Ўзбекларнинг онги бугун илгаригисидан минг марта ўсиб кетди. Уйларига саришталик кириб келди. Ғурури, орияти янада баландлади. Ватаннинг, юртнинг, фойда-зарарнинг нима эканлигини тушуниб бормоқда.

Аммо у асло ёмонликка қўл урмайди. Етти ўлчаб, бир кесади. Бас, шундай экан, бу миллатни, бу юртнинг одамларини яхши кўрмай бўладими? Улар учун фидойилик қилмаслик мумкинми? Шундай халқ ўз Ватанини энг гўзал, энг обод масканга айлантиришига шак-шубҳа йўқ. Шу сафда борлигимдан бахтлиман.

Оғабек СОБИРОВ,
хонанда.Хоразм вилояти.

ДИЛ ВА ТИЛНИНГ ҲУРЛИГИ

Мустақиллик бизга сиёсий-иқтисодий эркинлик билан бирга дил ҳамда тил ҳурлигини берди. Гарчанд ўзбек тилига ҳам, қорақалпоқ тилига ҳам истиқлолдан аввал давлат мақоми берилган бўлса-да улар ҳақиқий озодликка эришганимиздан кейингина чин маънода миллий оҳанг касб этмоқда.

Айни пайтда тилимизнинг тўла софлигига эришиш учун ҳали кўп ишлар қилишимиз керак. Иккала тилда ҳам ажнабий, ўз тилимизда гўзал намуналари бор бўлган сўзлардан холос бўла олмаётирмиз. Тил софлиги маънавият нишонаси. Улуғ тилларимизнинг амалдаги тантанаси ҳаётимиз таомилига айланиши учун эса академик ҳам, оддий чўпон ҳам биргаликда, бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилмоғи лозим. Янги асрга, буюк давлат чорраҳаларига асл, тоза ва чиройли тилимизнинг бурролиги, равонлиги орқали етиб борайлик.

**Тўлибой ҚОБУЛОВ,
Қорақалпоғистон халқ
шоири**

ИШЛАГАН БАРАКА ТОПАЯПТИ

Баъзи одамлар ҳаётдаги қийинчиликлардан нолиб қолишади. Уларнинг гапларини боқимандалик, деб баҳолайман. Ахир, ҳукуматимиз фаровон яшаш учун барча шароитни яратиб қўйибди-ку! Ишлаган, меҳнат қилган одам кам бўлмаяпти-ку!

Одамларга томорқа ерларининг ажратилиши, боғ ва токзорларнинг ижарага берилиши, тадбиркорлар учун шарт-шароит яратилганлиги, фермер хўжаликлари очилиб одамлар мулкдор бўлаётганлиги мустақиллигимиз неъмати эмасми?

Мен оилам билан хўжаликдан бир гектар токзорни ижарага олганман. Ҳар йили шартномадаги ҳосилни ортиғи билан топшираман. Қолганини ўзимизга олиб қоламан. Уйда 4-5 бош мол боқаман. Тўрт қути асаларим бор. Яшашимиз ёмон эмас. Ҳамма нарса етарли. Ҳаётдан нолийдиган одамларга айтадиган гапим шу: боқимандалик кайфиятига берилмасдан меҳнат қилиш, томорқадан самарали фойдаланиш зарур.

Худоёр ЙЎЛДОШЕВ,
Иштихон туманидаги
«Мингчинор»
хўжалиги боғбони.

МУСТАҚИЛ ОНА-ЮРТ, ЎЗБЕКИСТОНСАН!

(фахрия)

**Шу ёруғ маъвони истаб, аждодим,
Не тўфон кечмади, азиз бошингдан.
Нек бахтга етарми дея авлодим,
Жайхунлар яратди кўзлар ёшидан.
Тўфонлар қаҳрига кўкси қалқонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Ложуворд коинот тилга кир бир пас,
Фақат сен сингдирдинг не оҳу-зорлар.
Тиғдорлар қўлида бўғилди ҳавас,
Орзули қалбларга қурилди дорлар.
Тиғ заҳрин, дор дардин енгган султонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Не замонлар ўтди, не онлар ўтди,
Неча шаҳаншоҳлар сенга даъвогар.
Беомон ўт-олов бағрингни тутди,
Эзгуликни бўғди тутиб саросар.
Ҳар они сермазмун буюк девонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Қўлда ҳилпирайди туғимиз яшил,
Азиз юртбошимиз саодатпеша.
Яхшилар сафида ҳеч сўнмас дил,
Бахтинг боқий бўлсин юртим ҳамиша
Бугунги нурафшон, йўли равонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Ҳар собит қадамда зафар сенга ёр,
Жамолинг бир жаннат бекўсти-бекам.
Кўркамсан, фарзандлар хушнуд бахтиёр,
Завол топма жоним-ҳур республикам,
Сен дарду ғамлардан омон-омонсан.
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Бағрингда ошиқлар сўзлари асал,
Фарҳодлар, Ширинлар юрар мастона,
Улуғ Навоийдан ўқишар ғазал,
Йўлда ёсумонлар топмас баҳона.
Ошиқлар ўлкаси сен беармонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Ниҳояси йўқдир таъриф-тавсифнинг,
Ҳар ҳовучи олтин муқаддас тупроқ.
Соғинчинг интизор Мирзо Бобурнинг,
Қалбини ўртаган муқаддас тупроқ,
Меҳру муҳаббати тенгсиз уммонсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Дилкаш бўл-армонга юз тутма Ватан,
Тўю-томошалар авж олаверсин.
Мисқоллаб терилган оппоқ пахтангдан,
Чақалоқ йўргаги кўпаяверсин.
Чорла, ёру дўстнинг дили шодмонсан.
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

**Нияти пок: тинч бўлсин замину замон,
Серқувонч кўзлардан тўкилмасин ёш.
Бошда чақнаб турсин юлдузлар маржон,
Мангу порлаб турсин, у бобо қуёш.
Саккиз ёшга тўлган қутлуғ маконсан,
Мустақил она юрт — Ўзбекистонсан!**

Шарбат МУХТОРОВА,
Нурота тумани.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ЎН БЕШИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн бешинчи сессияси 1999 йил 19 август куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари 18 август куни соат 9 дан соат 18 га қадар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида рўйхатга олинади.

ЖАННАТДА ҲАМ ТОПИЛМАЙДИ БУ БОҒЛАР

Замон изланганники

Яқинда адир қиялikларига жойлашган, мева ва узумчиликка ихтисослашган «Соҳибкор» ширкат уюшмасида бўлдим. Уюшма раиси Иброҳимжон Мамадалиев эндигина боғларни айланиб, кундалик матбуот билан танишиб ўтирган экан.

— Журналист Ортиқали Намозовнинг «Бир ажиб ҳис бор эди менда...» сарлавҳали саёҳатномасини ҳузур қилиб ўқидим, - деди раис мен билан кўриша туриб. — Сизлар мана шундай ўқимишли, ҳаётий мақолаларни кам ёзасизлар. Обуна пайтида эса «Бўлчи бўл» деб қийин-қистовга оласизлар. Ахир газета қизиқарли, ўқимишли мақолалар билан чиқса, ортиқча қистовларнинг ҳожати йўқ. Мен шахсан «Қишлоқ ҳаёти»ни ўн бир йилдан бери ўқийман. Идорадагига қаноат қилмай, уйга ёзиламан. Рост гап, бу газетанинг қамрови кенг, ўз қиёфаси бор. Қишлоқ муаммоларини дадил кўтариб чиқадиган минбар деса бўлади.

Дарҳақиқат, ўтган йили обуна масаласида бу ерга икки марта келганман. Шунда «Қишлоқ ҳаёти»нинг 5-6 йиллик тахламларини ўз кўзим билан кўрганман. Боғдорчиликка оид маслаҳатлар, тавсия, кўрсатмалар кўчириб олиниб альбомга тикилган эди.

— Гапингизда жон бор, — суҳбатга қўшилдим мен. — Бизда матбуотга қизиқиш кучли. Чунки туманимиз ҳокимининг ўзи матбуотга ўч. Газета-журналларни синчиклаб ўқиб боради. Туманимизга оид биронта

(Давоми 2-бетда)

С У В

ёки унинг ҳаётдаги ўрни, аҳамияти хусусида

Журналист тадқиқоти

Турмушимизни, сертармоқ халқ хўжалиги тараққиётини сувсиз, бу бебаҳо неъматсиз тасаввур этиб бўлмайди. Қишлоқ хўжалигидаги аҳамияти, айниқса, катта. У зироатчилигимизнинг бош мезони, тўкинчилигимиз асоси, маъмурчилигимиз манбаи. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, бир куб километр сув билан 112 минг тонна мева ва узум, 400 минг тонна пахта, 111 минг тонна сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштириш мумкин.

Хўш, донолар азалдан зарга қиёслаб келган сувдан фойдаланиш республикамизда қандай? Ечимини кутаётган муаммолар борми?

Биз ана шу саволлар билан Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигининг мелиорация бошқармаси бошлиғи Мирфайзи Мирғозиевич Мирхожиевга мурожаат қилдик.

— Ота-боболаримиз оби ҳаётнинг ҳар бир томчисини тиллога тенг билган, — дея гап бошлади суҳбатдошим.

— Улар кўп асрлар давомида суғорма деҳқончиликни кенгайтириш ҳисобига қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш борасида қимматли тажрибалар тўплашган. Лекин 70 йиллик шўролар тизимида деҳқонларнинг асрлар мобайнида тўплаган тажрибалари, уларнинг қимматли маслаҳатлари унчалик инобатга олинавермади. Республикамизда сувни кўп талаб қиладиган пахта яккаҳокимлиги ҳукм сурди. Натижада диёримизда сув танқислиги вужудга келди. Олтмишинчи йилларда ўзанига сиғмай қирғоққа урилиб, чайқалиб ётган Оролга сув тушмай қўйди. Катталиги жиҳатидан дунёда тўртинчи ўринда турадиган денгиз ўз қирғоғидан 200 километр орқага чекинишга мажбур бўлди.

— Ота-боболаримизнинг азалий орзулари рўёбга чиқиб республикамиз мустақилликка эришгач, бошқа соҳалар қатори беназир неъматимиз — сувга ҳам алоҳида эътибор қаратилиб, истиқлолнинг дастлабки йиллариданоқ бу ҳақда махсус қарор ва қонунлар қабул қилинди, — деб фикрини давом эттирди Мирфайзи Мирғозиевич, — Ана шундай ҳужжатлардан бири «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида» 1993 йилнинг 6 майида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг қонунидир. Унда жумладан

(Давоми 2-бетда)

БЎКАНИНГ ШУҲРАТИ ТИКЛАНАДИМИ?

Бир пайтлар бу туманнинг пахтачиликда эришган ютуқлари бутун республикага ёйилган, ҳатто ўзига хос мактаб яратилган эди.

Таҳлил

Бултур Тошкент вилоятининг бир неча тумани, жумладан Бўкадаги кўпгина хўжаликлар пахта тайёрлаш режасини уддалай олишмади. Ҳатто шундай хўжаликлар бўлдики, олдинги йилларга қараганда ҳосилдорлик пасайди. Сарфланган харажатлар ўрни қопланмади, қатор жамоалар йилни зарар билан якунлади.

Хўш, нега шундай бўлди? Сабаби нимада? Ери бир, шароит бир бўлиб кўзланган ҳосилни ундирган хўжаликлар ҳам оз эмас-ку?! Ушбу саволларга бир-икки оғиз сўз билан жавоб қайтарадиган бўлсак, масала, табиийки, ойдинлашмайди. Аҳволни теранроқ англаш учун шошмай мулоҳаза юритган маъқул. Бундан мақсад, бировни айблаш эмас, хато ва камчиликларнинг туб сабабларини ўрганишдир.

Ҳеч ким ҳосилим кам бўлсин демайди. Деҳқонман, деган инсон борки, баракали хирмонни ўйлаб меҳнат қилади. Худди шу ўринда эса ишга масъулият, тажриба, малака, уқув кўп нарсани ҳал этади. Агар эътибор қилсак, ўтган йили режани дўндирган хўжаликларнинг аксарияти ерларни оилавий пудратчиларга тақсимлаб берганлари бўлиб чиқади. Мулк эгаси эканини ҳис этган деҳқон берилиб ишлади. Шартномани бажармаса ердан ажралишни ўйлади. Бундан буён топгани ўзиники эканини тушунди.

Бошқа жойларда-чи? Яширишнинг ҳожати йўқ, шундай жойлар бўлдики, ер оилаларга бўлиб берилса-да, иш эскичасига давом этаверди. Шартнома шартлари, томонлар мажбурияти номига тўлдирилган бўлди-ю, унга тўла амал қилинмади. Тушунча ҳам шунга яраша ўзгармаган: «Кимнинг ери?», «Фалон бригаданинг», «Ким жавобгар?», «Бригадир Фалончиев». Тамом. Қисқа ва лўнда.

Дала айлансангиз мутасадди гапни рақамдан

(Давоми 2-бетда)

ҲЎҚАНДИ ЛАТИФ ИЧРА ҲОТАМИ ҚОДИР

ШУНДАЙ ОДАМЛАР БОР

Қўқонлик Мансурхўжа аканинг таърифини эшитаман десангиз, сиз аввало... ёзувчи Дадахон Нурийни қидиринг, эринмай Чорвоқдаги дала ҳовлисигача боринг, бунинг иложи бўлмаса, ҳозирчага Дадахон аканинг «Покистон «Олтин девор» тирқишидан» деб номланган китобини варақлаб чиқсангиз ҳам бўлади. Ўша китобда Мансурхўжа ака тўғрисидаги бор гаплар Нурийона қилиб айтилган: «Мансурхўжа ака жа, ҳалиги... унақа одам...»

Албатта, Дадахон аканинг ҳамма гапларига ҳам ишонмаслигингиз мумкин. «О-да, роса обқочибди-ку» деворишингиз ҳеч гап эмас. Ўз вақтида, камина ҳам айни шу хаёлларга борганман. Мансурхўжа ака тўғрисидаги ҳангомалар, латифаларни роса эшитиб, «Э-ҳа, Дадахон ака, асли лофчи бўлсалар бўлар экан», деган хулосага ҳам келганман. Лекин...

Қўқон сафарларимдан бирида Дадахон акасиз... тўппадан тўғри Мансурхўжа аканинг ўзига дуч келиб қолдим. Аниқроғи, у киши қўқонликларга хос зукколик билан адабиёт газетаси муҳарририни таниб олдилар. Роса мириқиб суҳбат қурдик. Мен-ку, бир амаллаб сир бой бермай турдим, аммо ҳамроҳларимнинг ичаклари узилаёзди. Суҳбат асносида жиддий мулоҳаза ҳам, ўткир фалсафа ҳам, нафис аския, нозик кочирмалар ҳам авжига чиқди. «Э, деб юбордим ўша биринчи суҳбатдаёқ, — Дадахон ака қаёққа қаради экан-а, — шунча мақола ёзиб, бизга шунча таърифлаб, ҳатто китобга ҳам киритиб, Мансурхўжа Хўжаевнинг ҳали ҳеч қанча фазилатларини ошкор қилмаптилар-ку...»

Мансурхўжа ака Қўқон ўрмон хўжалигининг раҳбари, эрта баҳордан дала кезмаса, кўчат экмаса, битта ниҳолга сув қуймаса, уйида тинч ухлай олмайдиган фидойилардан. Қомати ўзига ярашиқли, кўринишидан собиқ машҳур спортчиларни эслатадиган одам. Кўнглига ёқиб қолган одамни қидириб бўлса ҳам топади. Қўқонга келиб кетаётганини эшитиб қолса, машинасида орқасидан йўлга тушиб, Қамчиқ довонидан бўлса-да, орқасидан қайтариб, ўрмон хўжалиги боғларига олиб келади. Дарахтлар, ноёб ўсимликлар, йўқолиб бораётган гиёҳлар, қушлар, паррандалар тўғрисида сўзлаб беради. Вақти-вақти билан «Хўш, бу ҳақда сизнинг фикрингиз қандай?» деб кўнглингизга қўл солади. Гапингиз ёқса, берилиб эшитади, енгилроқ гап қилсангиз, чап

(Давоми 3-бетда)

КЕЛГУСИ СОНДА:

Истиқлол ва истиқбол

«Бизнинг аёлларга ҳаё фазилат»

Истибдод замонларидан лавҳалар

ЖАННАТДА ҲАМ ТОПИЛМАЙДИ БУ БОҒЛАР

(Боши 1-бетда)

янгилик ёки хабар чоп этилган бўлса, албатта жамоага етказади. Мен яқинда суриштириб билсам, туманимиз бўйича 1999 йилда «Қишлоқ ҳаёти»га 81 та обуна расмийлаштирилган экан.

Инсон меҳнати, ақл-заковати туфайли ўтган йиллар мобайнида бу ерлар таниб бўлмас даражада ўзгарди. Таъбир жоиз бўлса, жаннатмакон масканга айлантирилди. Йилига давлатга 350 тонна мева, 600 тонна узум, 300 тонна сабзавот маҳсулотлари етказиб берилмоқда. Ундан ташқари хўжаликнинг 160 бош қорамоли, 600 бош қўй-қўзиси бор.

Уюшма раҳбари билан боғ ва токзорларни айландик. Боғбонлар билан суҳбатлашдик. 7-бригадада шафтоли узиш қизғин давом этаётган экан. Меваси кўплигидан олма дарахтлари шохлари эгилган. 130 гектар майдондаги токзорда етилган сархил узумларни кўриб кишининг кўзи қамашади. Бари асалдек ширин. Бу ерда ишлаётганларни чинакам фидойилар деса бўлади. Чунки, қиялик ва жарлик ёқаларида меҳнат қилиш осон иш эмас. Бир текис суғориш боғбон ва соҳибкордан кунт ва маҳорат талаб этади. Шунинг эвазига адир ерлардан ҳам мўл ҳосил олиняпти. Боғ орасига ишлов бераётган икки механизаторнинг ишини кузатамиз. Суҳбат давомида уларнинг исм-шарифларини сўрадим. Қодиржон Исмоилов, Аблаз Узоқов экан. Шунингдек, Неъматжон Мамадалиев, Сайфиддин Ҳалилов, Шаҳобиддин Қосимов, Ўлмасбой Ҳайитов, Кумрихон Тошматова сингари уста боғбон ва соҳибкорлар номларини ҳам мақтаб тилга олишди.

«Соҳибкор»дан қайтишда идора пештоқидаги рақамларга яна бир бор кўз югуртирдим: «Мустақиллигимизнинг қутлуғ 8 йиллик тўйига атаб эл дастурхонига 400 тонна мева, 650 тонна узум, 300 тонна сабзавот етказиб берамиз!»

Ниятингизга етинг, азизлар!

Абдулаҳад ЎРМОНОВ,
Асака тумани.

Косонсой туманидаги «Косонсой — Текмен» қўшма корхонаси вилоятдаги энг улкан иншоотлардан биридир. Бу ерда жунни қайта ишлаб сифатли маҳсулотлар тайёрланади. Айни кунларда бу даргоҳда чиройли ва тоза матолар тўқилиб, савдога чиқарилмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Корхонанинг илғор тўқувчилари Муҳайё Дадабоева ва Нилуфар Аминова; 2. Корхона цехларидан бирининг умумий кўриниши.

Т.МАҲКАМОВ олган суратлар.

СУВ ёки унинг ҳаётдаги ўрни, аҳамияти хусусида

(Боши 1-бетда)

шундай дейилган: «Сув — Ўзбекистон Республикасининг давлат мулки, умуммиллий бойлик ҳисобланади. Сувдан оқилона фойдаланиш лозим ва у давлат томонидан қўриқланади».

Ўтган йиллар давомида республикамизда мелиорация ва сув хўжалиги тизимида юқорида қайд этилган муҳим ҳужжатлар асосида талайгина ижобий ишлар амалга оширилди. Чунончи, давлат ҳисобидан 112 минг гектар экин ерларининг мелиоратив ҳолати яхшиланди. 267 минг гектар ернинг суғориш тармоқлари қайта қурилди. Йирик иншоотлардан бири — Сирдарё вилоятидаги Ховос — Тимирязев насос станциялари каскадининг биринчи навбати, Бухоро вилоятида секундига 20 кубометр сувни кўтариб берадиган Қоровулбозор бош насос станцияси қурилиб битказилди.

Булардан ташқари, Сўх ва Тўпаланг сув омборларида қурилиш-монтаж ишлари давом эттирилмоқда.

Бугунга келиб, республикамизда суғориладиган майдон 4,3 миллион гектарни ташкил этади. Бу — умумий майдоннинг 10 фоизини ташкил этиб, деҳқончиликдан олинаётган жами маҳсулотнинг 94 фоизига тўғри келади.

Республикамиздаги суғориладиган ерларнинг деярли ярмини, яъни 2100 минг гектардан ортиқроқ ер майдонини суғориш учун сув насос станцияларидан фойдаланилади. Хусусан, Бухоро вилоятининг 100 фоиз, Қашқадарё ва Навоий вилоятларининг 70 фоиздан кўпроқ, қолган вилоятларнинг 30-50 фоиз экин майдонларига фақат насослар ёрдамида сув етказиб берилади. Бунинг учун 1461 та насос станциялари мавжуд бўлиб, уларда салкам 5000 та турли хил, катта-кичик насос агрегатлари ишлаб турибди. Уларнинг барчаси чет элдан, асосан Ҳамдўстлик мамлакатларидан келтирилиб ўрнатилган.

Қишлоқ хўжалик экинларига узлуксиз сув етказиб бериш учун ушбу насосларни ўз вақтида таъмирлаб, эскириб қолганларини алмаштириб туриш талаб этилади. Авваллари буларни олиб келиш учун катта миқдорда валюта сарфлашга тўғри келарди. Эндиликда ана шу валюта заҳираларини тежаш мақсадида республикамизда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги тизимидаги корхоналарда насос ва насос агрегатлари, уларнинг эҳтиёт қисмларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Ҳозирда хориждан фақат энг йирик ва ўта ноёб насослар, улар учун мураккаб эҳтиёт қисмларгина келтирилмоқда. Яқин келажакда ана шуларни ҳам мамлакатимизда жойлашган корхоналарда босқичма-босқич ишлаб чиқариш кўзда тутилган.

Мустақиллигимиз шарофати ила хорижий давлатлар билан алоқаларимиз йилдан-йилга ривожланиб бормоқда. Мамлакатимиз мутахассислари Америка Қўшма Штатлари, Англия, Франция, Тайланд, Япония, Исроил ва бошқа бир қатор тараққий этган давлатларга бориб тажриба, ўз билимларини бойитиб қайтмоқдалар. Ўз навбатида чет эллик мутахассислар ҳам диёримизга ташриф буюришиб, республикамиздаги анъанавий суғориш усуллари ва гидромелиорация соҳасида эришилган ютуқлар, йирик гидротехник иншоотларни ишлатиш тажрибасини ўрганиб кетишмоқда. Шу билан бир қаторда ўзбек мутахассислари хорижий мамлакатларда сув хўжалиги иншоотларини лойиҳалаштириш ва қуришда фаол қатнашмоқдалар.

Бундай ҳамкорлик ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Мана бир-икки мисол. Франциялик мутахассислар билан Жанубий Мирзачўл каналининг ишлаш жараёнини автоматлаштириш бўйича биргаликда фаолият кўрсатилмоқда. Исроил давлатининг «Нетафитм» компанияси республикамизда экинларни томчилатиб суғориш бўйича муайян ишларни амалга оширмоқда. Айни кунларда ана шу ҳамкорликни давом эттириб, уни янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Сирдарё вилояти Оқ олтин туманидаги Собиржон Сиддиқов номли, Тошкент вилояти, Чиноз туманидаги Турсунбой Эрназаров номли ва Жиззах вилояти Жиззах туманидаги «Самарқандқудуқ» хўжаликларининг ҳар бирида 100 гектар майдондаги ғўзаларни томчилатиб суғориш жорий этилаётганлиги диққатга сазовор. Бу усулнинг иқтисодий самараси юқори бўлиб, ғўза оддий усулда суғорилганда ҳар гектар ерга 8700—9800 куб метр сув сарфланса, янги технологияда сув сарфи камида икки баравар қисқаради.

Янги технологиянинг афзаллиги яна шундаки, ўсимликнинг илдизи атрофидаги намлик 65—70 фоиз сақланиб, сув билан эритилган ҳолда берилган ўғит экиннинг баравж ривожланишини таъминлайди.

Ўтган йиллар давомида мамлакатимизда оби ҳаётдан тежабтергаб фойдаланиш, унинг бекорга оқиб ётишига чек қўйиш борасида ҳам бир қатор тадбирлар амалга оширилди.

Маълумки, авваллари икки зилол белбоғ — Сирдарё ва Амударё ўзанлари ёқасида жойлашган ерлар колхоз ва совхозлар томонидан пала-партиш ўрнатилган насослар ёрдамида суғорилиб келинарди. Оқибатда катта миқдордаги сув беҳудага исроф бўлиш ҳоллари ҳам учраб турарди. Эндиликда бунга хотима берилди. Ҳозирги кунда ўзан ёқасидаги насослар ёрдамида суғориладиган ерларнинг асосий қисми оқим бўйича суғоришга ўтказилган. Насослар билан суғориладиган айрим ерларда эса суғориш учун лимит асосида сув ажратилиб, сув хўжалиги томонидан доимий равишда назорат қилиб борилади.

Амалга оширилган бу каби тадбирлар натижасида республикамиз халқ хўжалиги тармоқларида ва айниқса қишлоқ хўжалигида сувга бўлган муносабатни ижобий томонга ўзгартиришга, сувнинг беҳуда исроф бўлишини қисман бўлса-да олдини олишга ва ҳар гектар ерга йил бўйи сарфланадиган сув миқдорини 1993 йилдаги 13800 кубометрдан 1998 йил 12200 кубометрга камайтиришга эришилди.

— Кўпчиликнинг эсида бор, — дейди жаноб Мирхожиев. — Юртбошимиз Ислом Каримов бундан 5 йил муқаддам Бирлашган Миллатлар Ташкилоти минбаридан туриб Орол муаммоси тўғрисида куюниб гапирган ва бунга бутун дунё мамлакатлари раҳбарларининг эътиборини қаратган эди.

Бир қатор давлатларнинг кўмаги ва беғараз ёрдами, республикамизда ана шу хайрли ишларни амалга ошириш йўлидаги саъй-ҳаракатлар ўзининг ижобий натижасини беряпти. Ўтган йилдан эътиборан Оролнинг мувозанатини сақлаб қолишга муваффақ бўлинди, сув сатҳи пасаймади. Агар 1991 йилда Орол ва Оролбўйи ерларига 16603 миллион кубометр сув ташланган бўлса, ўтган 1998 йилда бу миқдор 31510 миллион кубометрни ташкил этди. Бу эса минтақада экологик ҳолатни бирмунча юмшатишга имкон яратди. Бу хайрли иш давом эттирилмоқда.

Лекин, юқорида қайд этилганлардан республикамизда сув борасидаги ҳамма ишлар рисоладагидек экан-да, деган хулосага бормаслик керак. Биз бу фикрдан йироқмиз ва аксинча эътиборингизни ўз ечимини кутаётган айрим муаммоларга қаратмоқчимиз.

Аввало шуни таъкидлаш жоизки, бозор иқтисодиёти шароитида сув ресурсларидан фойдаланиш, албатта, пуллик бўлиши керак. Бироқ, ҳозирги даврда хўжаликларнинг ҳисоб-китоб имкониятлари чегараланганлиги боис бу тадбирни амалга оширишда мураккабликлар туғилмоқда. Шунинг учун ҳам сувдан оқилона фойдаланиш, уни тежаш ва олиб келишга кетган сарф-харажатларни қисман қоплаш мақсадида янги илғор суғориш техникасини қўллаш ва босқичма-босқич пуллик сувдан фойдаланишга ўтиш керак бўлади.

Республикамизда суғориладиган ерларнинг 80 фоизи зовур тармоқлари билан таъминланиши лозим. Ҳозирги кунда 135 минг километр зовур тармоқлари мавжуд бўлиб, қўшимча яна 40 минг километр қурилиши зарур.

Мавжуд зовурларнинг 31 минг километри йирик магистрал ва хўжаликлараро бўлиб, улар бюджет маблағи ҳисобига таъмирланади. Қолган 104 минг километри эса хўжаликлар ҳисобига таъмирдан чиқарилади. Ҳар йили ушбу зовурларнинг учдан бир қисми, яъни 40 минг километрдан зиёди таъмирлашни талаб этади. Лекин Сирдарё, Жиззах ва Қашқадарё вилоятларида ҳамда Қорақалпоғистон Республикасида бу ишлар талаб даражасида олиб борилмаётир. Бу эса ўз навбатида ерларнинг мелиоратив ҳолатига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Халқ хўжалиги тармоқларининг йилдан-йилга ўсиб бораётган сувга бўлган талабларини кафолатли таъминлаш — қишлоқ хўжалигида суғориш учун сарфланадиган сувнинг чекланган миқдорини камайтириб боришни ва мавжуд сув ресурсларидан янада самаралироқ ҳамда оқилона фойдаланишни тақозо этмоқда. Лекин шунга қарамай ҳамон сувдан нотўғри фойдаланиш, унинг исроф бўлишига ва ифлосланишига йўл қўйиш ҳоллари учрамоқда.

Буни «Ўзсувназорат» республика сув инспекциясидан олинган мана бу маълумотлар ҳам тасдиқлаб турибди. Биргина 1998 йилда 4322 та далолатнома тузилиб, тартиббузарларга огоҳлантириш берилган. 1258 та сувдан фойдаланувчига 11680 минг сўм миқдорида жарима солинган. Бу — фақат аниқланган, рўйхатга олинганлари. Жазосиз қолганлари қанча?

Бу ерда гап фақат жарима ундириш ёки жазолаш устида бораётгани йўқ, албатта. Жарима пуллари билан давлат бойиб ҳам қолмайди. Асосий гап кишилар онги, қонун-қоидага риоя қилиш — қилмаслиги, маънавияти, экологик маданияти, она табиатга, унинг табаррук неъмати — сувга бўлган муносабати хусусида бораяпти.

Кези келганда яна бир гапни айтган маъқул. Юртбошимизнинг Фармони билан сўнгги йилларда шахсий томорқа эгалари сони кескин кўпайди. Бу яхши. Лекин томорқаларни суғоришни ҳам тартибга солиш керак. Ким, қачон хоҳласа сув қулоғини очиб кетавермаслиги зарур. Кузатишлар томорқа ерлари хўжаликларнинг экинзорларига нисбатан ортиқча суғорилаётганлигини кўрсатмоқдаки, буни изга солиш, шубҳасиз, оби ҳаётни тежашга олиб келади.

Кўриниб турибдики, оби ҳаётнинг ҳар қатрасини қадрлаш, муҳофаза қилиш — виждон ишимизга, муқаддас бурчимизга, кундалик вазифамизга айланиши керак. У ҳаёт учун заруратгина эмас, ҳаётнинг ўзгинаси эканлигини асло унутмайлик.

Ортиқали
ТИЛОВБЕРДИЕВ.

БЎКАНИНГ ШУҲРАТИ ТИКЛАНАДИМИ?

(Боши 1-бетда)

бошлаб рақамдан тугатади. Яъни, шунчадан озиқлантирдик, шунча марта ишлов бердик, суғордик ва ҳоказо. Ҳамма тадбир бажарилади-ю, аммо йил охирида режа ўлда-жўлда қолади. Нега? Негаки, ўша тадбирлар, биринчидан, раҳбар айтган миқдорда адо этилмаган. Иккинчидан, муддатида ўтказилмаган. Учинчидан, ҳар йили такрорланадиган ҳолат, майдонларни бир текис суғоришга эътибор қилинмайди. Баъзи жойларда ҳатто ғўза гули тепасига чиққандан кейин шошилмай суғоришади. Мана, нималар ҳисобига ҳосил бой беріляпти? Хуллас, ҳар доимгидек раис буюради, бригадир деҳқонларга вазифани тушунтиради, у ёғига ҳар ким билганича иш тутаверади. Ер умумий, бригаданики, жон куйдириш шартми? Бундай ҳол оилавий пудратга ўтилган ерларда ҳам гоҳо такрорланмоқда. Сабаби, айрим деҳқонлар зиммасидаги масъулиятни ҳануз чуқур англаб етмаганлик, ишнинг бажарилиши устидан назоратнинг бўшлигида.

Шундай раҳбар ва мутахассислар бор, гап билгунча иш бил, деб салом-алик тугамай мақтанишади: пахтамиз бошқаларникидан зўр, бу йил фалон центнердан кам бўлмайди. Қизиқ, мухбирга нима десам келиштириб ёзиб кетаверади деб ўйлашади чоғи. Суҳбатдошингиз гапини эшита туриб ўзингизча ҳисоб-китоб қила бошлайсиз. Хўп, бир гектарда ўртача юз минг туп кўчат бўлсин. Ҳар туп ғўза 10—12 тадан кўсак тугибди. Бори шу бўлса қанақасига ҳосилдорликни 35—40 центнерга етказади? Андишага бориб мулоҳазангизни айтмайсиз. Йиғим-терим тугагач, натижа билан қизиқсангиз ҳосилдорлик ўттиз центнерга ҳам етмаган бўлади.

— Ҳозир ҳосил тўплашда муҳим давр, — дейди Бўка тумани ҳокимининг биринчи ўринбосари Омон ака Амиров. — Ҳамма эътиборни шунга қаратганмиз. Ўтган йили туманимиз хўжаликларининг ярмидан кўпи бу борадаги кўзлаган мақсадига ета олмади. Сабабларини синчиклаб ўргандик. Хато ва камчиликларни аниқладик. Шуларни ҳисобга олиб парвариш ишларини олиб бормиз.

Биз кўп асрлардан буён пахтачилик билан шуғулланиб келаётган, бу борада бой тажриба орттирган халқ фарзандларимиз. Айтмоқчиманки, ота-боболаримиз қўллаган усулларни тиклашимиз лозим. Бир мисол. Тумандаги Ғаффор Азаматов номли хўжалик деҳқонлари 1998 йилда ҳам давлатга пахта сотиш топшириғини ўринлатишди. Чунки у ерда экин парваришида асосан маҳаллий ўғит ишлатилади. Бу йил қарийб барча хўжаликда шундай қилиняпти. Дала четларига махсус хандақлар қазилган. Ўғит ўша ерга тўпланади, сўнг шарбат қилиб оқизилади.

— Ўтган йили бир ярим миллион сўмга заҳарли кимёвий модда олиб ерга солгандик, — дейди Саидраҳим Саймоқов номли хўжалик раҳбари Саидаҳад Саймоқов. — Натижа мақтагулик бўлмади. Ҳозир кекса пахтакорлар маслаҳатига таяниб иш тутяпмиз. Гектарига беш тонна гўнгни калийга аралаштириб беряпмиз. Ўсимлик ривожи бултургидан анча дуруст. Ҳашорат ва зараркунандаларга қарши биологик усулда кураш олиб боряпмиз. Шу кунгача ғўза майдонларига беш марта ишлов берилди, икки марта қондириб суғорилди.

«Дўстлик» хўжалигига борган пайтимизда далаларда одам гавжум эди. Ғўза қатор ораларида миришкорлар сидқидил меҳнат қилишар эди. Меҳр кўрган ўсимлик ҳам шунга яраша бақувват ривожланяпти. Ғўза тупларида кўраклар сони кун сайин кўпаймоқда. Пайкал ўртасида пахтакорларга нималарнидир уқтираётган Ғафур ака Ботиров бизни кўриб йўлга чиқди.

— Илгарилари бу пайтда далада одам кўринмас эди, — дейди раис, — энди бўлса тушликни ҳам шу ерга олиб келиб, иш битсин дейишаяпти. Ер ўз эгаси қўлига ўтгани шарофати бу. Бугун ҳаракатини қилса эртага даромадли, ёғли, чорвасига озуқали бўлиш қизиқтириб қўйди уни.

— Пахтага ажратилган майдон неча гектар? У қанча оила тасарруфида?

— Экин майдонларини тақсимлашда шароит, ишловчилар сони, оила имкониятини ҳисобга олдик. Масалан, 550 гектар ғаллазорда 109 оила меҳнат қилди. Сейил Агменов, Жўра Қийбосаров, Абдукарим Эсонбоев, Мирзараҳим Топилов, Суннат Эсонбоевга ғаллачиликда орттирган тажрибасини назарда тутиб кўпроқ ер берилган эди. Ишончни оқлашди, гектаридан 40 центнердан дон етиштиришди. Худди шунингдек, имкониятга қараб 770 гектардаги пахтага ажратилган жой 350 оилага бўлиб берилган. Экинга меъёрида ўғит солинди, бир текис суғорилди. Олди майдонларда ғўзани чилпиш ишлари тугалланди. Хуллас, ниятларимиз катта, ўзи баракасини берсин, деб ҳаракатни авж олдиряпмиз.

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА. Дарҳақиқат, холисона айтганда Бўкада бултургига нисбатан ғўза парваришида жонланиш бор. Заршунос жазирамага бардош бериб тер тўкяпти. Ҳозир пахтачиликда энг долзарб палла. Ҳосилга ҳосил қўшиладиган пайт. Айни дамларда бугун бажарилиши лозим бўлган тадбир бир кун кечикса, ҳосилнинг маълум қисми бой берилиши мумкин. Буни қайта бўлса-да таъкидлаётганимиз боиси Ойхўжа Йўлдошев номли хўжаликнинг айрим далаларидаги ғўзалар чанқаб қолгани шундай кўриниб турар эди. Мўл ҳосилга замин яратилиши, пахтамиз яхши тош босиши вақтида, қондириб суғоришга ҳам боғлиқ эканини унутмайлик.

Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

ҚАРЗ УЗИЛАДИ, ДАРОМАД ЁНГА ҚОЛАДИ

Шоназар ота Юсупов олтмишдан ошган бўлса-да, ҳали бақувват, тетик. У ҳукуматимиз олиб бораётган сиёсатни, ўзининг ҳақ-ҳуқуқини яхши билади. Ота туман, вилоят, республика миқёсидаги раҳбарлар билан учрашиб, мулоқотда бўлган.

Отанинг саводи яхшилиги, ҳукуматимиз сиёсатидан хабардорлиги у 1993 йили фермер хўжалигини очганда қўл келди. Шартномада кўрсатилган маҳсулотларни ўз вақтида етказиб берганлиги боис кўрсаткичлар яхшиланиб борди. 1997 йилда у киши бошлиқ жамоа 250 минг сўм соф фойда олган бўлса, ўтган йили бу кўрсаткич ярим миллион сўмни ташкил қилди.

Айни пайтда отанинг ихтиёрида 30 бош қорамол, 16 гектар ер бор. Сигирлардан олинган сутни ўзи истиқомат қилаётган хўжаликдаги боғчага ва туман марказий шифохонасига етказиб бермоқда. Тўққиз гектар ерга шоли эккан, қолган майдонларда озуқа етиштирилмоқда.

Банк ва мижоз

Хуллас, фермер ишни яхши йўлга қўйиб олди. Унинг фаолиятидан ҳамма миннатдор. Ота кам таъминланган оилаларга, ногиронларга ёрдам бериб туради.

Фермер ўз иқтисодиётини мустаҳкамлашда ҳукуматимиз томонидан тадбиркорларга яратилган имтиёзлардан самарали фойдаланди. Масалан, 1994 йили банкдан икки миллион сўм купон, ўтган йили эса 700 минг сўм кредит олди. Олинган маблағга молхона қурди, молларининг наслини яхшилади.

Қарз узилди, тикланган бинолар, қурилган даромад фойдага қолди. Ота яна бир ярим миллион сўм кредит олиш учун ҳужжат тайёрламоқда.

Биз Қўшкўпир туманидаги «Нусрат» фермер хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳикоя қилдик. Бундай фермер аслида Хоразм вилоятида кўп. Уларнинг иқтисодиёти мустаҳкамланиб боришида «Тадбиркор» банк вилоят бўлимининг алоҳида ҳиссаси бор.

Ҳозир банк бўлими 3142 мижозга хизмат кўрсатаётган бўлса, уларнинг 737 таси фермер хўжаликлари ҳисобланади. Ўтган йили 14 фермерга саккиз миллион 779 минг сўм кредит берилди. Ажратилган маблағларнинг устама фоизи савдо, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётганларга нисбатан анча кам қилиб белгиланди. Жорий йилнинг ўтган даврида эса ўндан зиёд фермерга 16 миллион сўмдан ортиқ кредит берилди. Олинган маблағнинг етти миллион сўмига икки фермер техника сотиб олди. Қолганлари кредитни иқтисодиётини мустаҳкамлашга сарфлади.

Мижозларга яхши шарт-шароит яратилганлиги, хизмат кўрсатиш маданияти яхшиланиб бораётганлиги боис уларнинг сони кўпайиб бормоқда. Кўпгина мижозлар ўзи истиқомат қилиб турган туманда бир неча банк бўлишига қарамасдан бир неча ўн чақирим йўл босиб мазкур молиявий муассаса бўлимларига боришади. Биз ҳикоя қилган «Нусрат» фермер хўжалигининг ҳисоб-рақами ҳам банкнинг Урганч шаҳар бўлимида очилган. Қўшкўпир тумани билан вилоят маркази орасидаги масофа 25 чақиримни ташкил қилади. Лекин фермер мазкур банкни танлаган. «Банкка келиб-кетиш қийин эмасми?», деб сўрадик Шоназар отадан.

— Биз банк бўлими фаолиятидан мамнунмиз, — дейди фермер. — Нақд пул ҳар доим бўлади. Исталган операцияни дақиқалар ичида амалга ошириш мумкин. Кредит олиш масаласида ҳам муаммо йўқ. Муассаса ходимлари хушмуомала, улар турли иқтисодий масалаларда маслаҳатлар ҳам бериб туришади. Шундай экан, масофанинг узоқлиги ҳам билинмайди.

Шоназар ота ҳақ гапни айтди. Биз банк бўлимида бўлганимизда мижозларнинг ичида у киши каби фермерларнинг кўплигига амин бўлдик.

Молиявий тўлов интизомига ҳам қатъий амал қилинмоқда. Айниқса, дебитор-кредитор қарзларни бартараф этиш борасида муайян ишлар амалга оширилмоқда. Ҳар ойда молиявий кунлар ўтказиб турилганлиги бу борадаги юмушларга ёрдам бераяпти. Ходимлар ҳар ойда муассаса, ташкилот ва фермер хўжаликларига бориб, қарзларнинг вужудга келиш сабабларини ўрганмоқдалар. Ишни яхшилаш борасида ўзларининг маслаҳатларини беришмоқда. Масалан, ўтган йили 85 хўжалик субъектлари текширилди. Жорий йилнинг ярмида эса 26 жойда ана шундай таҳлилий ишлар амалга оширилди. Натижада бир неча ўн миллион сўмлик дебиторлик ва кредиторлик қарзлар бартараф этилди.

Банк бўлими қимматбаҳо қоғозлар бозорида ҳам фаол иштирок этиб келмоқда. Ҳозиргача 15 миллион 77 минг сўмлик акциялар чиқарилди. Уларнинг 14 миллион 424 минг сўми оддий, қолганлари эса имтиёзли акциялар ҳисобланади. Акцияларни асосан мижозлар сотиб олишди.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, банк бўлими ўз олдига қўйилган вазифаларни бажариб, мижозларга малакали хизмат кўрсатиб келмоқда. Хизмат кўрсатиш маданиятини ошириб, уларнинг турларини кўпайтириб, такомиллаштириб бориш молиявий муассаса жамоасининг асосий муддаосига айланган.

**Ҳосил КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.**

Атрофи тоғлар билан ўралган Бахмал тумани нафақат табиий иқлими, балки бу гўшада етиштирилаётган ноз-неъматларининг ширин-шакарлиги, хуштаъмлиги билан ҳам ўзига хос ўрин тутади. Шу боисдан тумандаги кўплаб хўжаликлар боғдорчиликка ихтисослашган.

«Ойқор» жамоа хўжалиги боғбонлари боғдорчилик ишларини ривожлантириб келишаяпти. Хўжаликнинг Умарқул Назаров бошлиқ бўлимида 50 гектар олмазор ташкил этилганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Соҳада тадбиркорлик билан иш юритилаётганлиги боис, ўтган йили гектаридан 60 — 65 центнердан ҳосил йиғиштириб олинганди.

Миришкорлар мустақилликнинг саккиз йиллик тўйига мавжуд боғнинг ҳар гектаридан 70 центнердан сархил мева етиштиришни ният қилишган.

СУРАТДА: бўлим бошлиғи (чапдан) У. Назаров ва боғбон Асадулла Муҳаммадқулов.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ХОРИЖ ТЕХНОЛОГИЯСИ АСОСИДА

Жиззах вилояти Бахмал туманидаги «Сандвик» Ўзбекистон—Америка қўшма корхонаси маҳсулот бера бошлади. Соатига 3 тонна сабзавотни қайта ишлаб қуритиб махсус қоғоз копларга жойлаб берадиган ишлаб чиқариш линияси Франциядан келтирилди. Уни ишга туширишда америкалик ҳамкасблар кўмаклашди. Маҳсулотнинг бир қисми ҳозирдаёқ хорижга, жумладан Россияга жўнатила бошлади.

Корхона ишга туширилиши туфайли қишлоқ ёшларидан қарийб 400 нафари иш билан таъминланди.

(ЎзА).

ЖИНОИЙ ИШ ҚЎЗҒАТИЛДИ

Газетамизнинг шу йил 28 май сонида «Нонингизни туя қилиб берайми?» сарлавҳали танқидий мақола босилган эди. Унда Касби туманидаги «Комилон» хўжалигидаги оғир иқтисодий аҳвол тўғрисида сўз юритилганди. Яқинда мазкур мақола юзасидан Қашқадарё вилояти прокурори К. Ғанибоев номидан жавоб келди. Унда қуйидагилар баён этилган: «Вилоят прокуратураси ушбу мақола бўйича текшириш ўтказди. Унда мақолада кўрсатилган

«Қишлоқ ҳаёти»да босилгач...

фактлар тасдиқланди.

Бундай ҳолатларнинг келиб чиқишига Касби туманидаги «Комилон» жамоа ширкат хўжалиги ҳисоб-рақамида нақд пул йўқлиги ва дебиторлик қарзлари ундирилмаётганлиги ҳамда хўжаликнинг собиқ раҳбари Ж. Тоштемиров, бош ҳисобчи С. Ҳайитовлар ўз вазифасини яхши бажармаганлиги ва суиистеъмолга йўл қўйганлиги аниқланди. Айни пайтда мазкур иш юзасидан жиноий иш қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда. Тергов жараёни устидан тегишли назорат ўрнатилди».

ДУНЁ МАТБУОТИ САҲИФАЛАРИДА

Би-би-си радиосининг хабар беришича сўнгги йилларда Россиянинг ўрта ёшли фуқаролари ўртасидаги ўлим аянчли даражада ўсиб бормоқда. Уларнинг кўпчилиги турли касалликлар: руҳий қисилиш ва алкоголизм оқибатида ҳаётдан кўз юммоқдалар.

* * *

Доғистоннинг Цумадин райони милиция ходимлари ва ислом экстремистлари ўртасидаги курашлар ҳамон ниҳоясига етганича йўқ. Ўтган ҳафтада Гагатли қишлоғи яқинида 15га яқин ваҳҳобийлар милиция ходимларига ҳужум қилганлар. Экстремистлар ёрдамга ҳарбий вертолётлар етиб келгандагина чекинишга мажбур бўлдилар. Маълумотларга кўра ваҳҳобийлар Цумадин аҳолиси устидан кучли назорат ўрнатганлар. Улар республика ҳудудидан Россия ҳарбий қисмлари чиқиб кетишини та-

ЕТТИ ИҚЛИМ САДОСИ

лаб қилмоқдалар ва тез кунларда «Доғистон Ислом Республикаси» ташкил қилиш режасини эълон қилишга ҳозирлик кўрмоқдалар. Бундай ҳаракатларга Москва ва Доғистон ҳукумати қандай муносабатда бўлиши яқин кунларда маълум бўлади, — деб хабар беришади «Труд» рўзномаси мухбирлари.

* * *

«Independent on Sunday» рўзномаси ёзишича: бортида 17 киши билан ҳавога кўтарилган Фижи самолёти баланд тоққа урилиб барча йўловчиларнинг ҳаётига зомин бўлган.

* * *

Испаниядаги Съерра Лион қамоқхонасининг 100 дан ортиқ маҳбуслари давлатга қарши ҳаракатларда иштирок этганлари сабаб озодликдан маҳрум қилинган эдилар ва Лоум тинчлик ташкилоти қарорига мувофиқ бироз вақт ўтгач озод бўлишлари керак эди. Лекин ҳалигача бу ерда озодликдан дарак йўқ.

* * *

Эрон ахборот агентлигининг хабар беришича Эрон полицияси мамлакатда тинчликни сақлаш мақсадида собиқ президент Муҳаммад Хотамийни ўз лавозимига қайтишини талаб қилмоқда.

**Н. МУҲАММЕДОВА
тайёрлади.**

МАМЛАКАТИМИЗ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ 8 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ИСТИҚЛОЛ ВА ИСТИҚБОЛ

● СУРХОНДАРЁ: КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА ●

ЭГАЛИК ТУЙҒУСИ

Истиқлол боис Сурхон аҳлининг кўкрагига ҳам шамол тегди. Бугун улар мустақиллик, Ватан, миллат каби бетакрор тушунчаларни юрак-юракдан ҳис этиб, ислоҳотлар қўяётган талаблардан оғишмай, иқтисодни барқарорлаштириш, мустаҳкамлашга ўз ҳиссасини қўшиб келмоқдалар.

Қишлоқ хўжалигида ҳам иқтисодий ислоҳотлар изчиллик билан бораётганлигини меҳнат жабҳаларида, деҳқон шуурида кузатиш мумкин.

Йўлбошчимиз Ислом Каримов Сурхондарё сафарида бўлганларида бу ерда ислоҳотларнинг бориши билан яқиндан танишдилар. Эришилган ижобий натижаларни ҳаққоний эътироф этган ҳолда, йўл қўйилган камчиликларни рўй-рост кўрсатиб бердилар. Айни кунларда вилоят аҳли ана шу нуқсонларни бартараф этиш йўлида қатъият билан меҳнат қилмоқдалар.

Қишлоқ хўжалиги вилоят иқтисодиётида етакчи ўринлардан бирини эгаллаб келаяпти. Бинобарин, бу соҳани тубдан ислоҳ қилиш изчил бормоқда. Айни пайтда етиштирилган маҳсулотларнинг асосий қисми нодавлат тизимга, унинг 13444 миллион сўмлиги жамоа хўжаликлари, 7060 миллион сўмлиги фермер хўжаликлари улушига тўғри келади. Шуниси эътиборлики, қишлоққа саноатни олиб кириш, хом ашёни қайта ишлаш корхоналарини жойларда кўпайтиришга йўналтирилган устувор дастур ишлаб чиқилиб, ҳаётга жорий этилганлиги деҳқонларга яна бир қулайлик яратди.

Масалан, вилоятда етиштирилаётган 900 тонна пилланинг олтмиш фоизи Шўрчи, Жарқўрғон, Денов туманларидаги фаолият кўрсатаётган қўшма корхоналарда қайта ишланиб, тўғридан-тўғри четга экспорт қилинаяпти.

Умуман, саккиз йилда бу соҳада сурхондарёликлар анча тажриба тўпладилар. Эндиликда Олтинсой, Денов, Термиз, Қумқўрғон ва Жарқўрғон каби бир қатор туманларда қишлоқ хўжалигида етиштирилаётган маҳсулотларни консервалаш, қадоқлаш корхоналари қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Сурхондарёда дастлаб 14 та хўжалик ширкатга айлантирилганди. Ўтган йил якунида бу хўжаликлар фаолияти ўрганилганда янги усул деҳқон учун қўл келаётганлиги, маҳсулот етиштиришда сифат ва самарадорлик бош мезонга айланганлигини кўрсатди. Бугунга келиб ширкат хўжаликлари сони элликдан ортган. Яна бир қанча жамоа хўжаликлари эса келгуси йилдан ширкат усулида иш бошлаш тараддудида.

ДЕҲҚОН ЭНДИ ҲИСОБИНИ БИЛАДИ

Эндиликда деҳқон етиштирган маҳсулотини йиғиб-териб кимларгадир сув текинга бериб юбориш мажбуриятидан батамом халос бўлган. Сурхондарёликлар ўтган йилда 108 минг тонна толанинг 87 фоизини олий навларда шартнома асосида Англия, Германия, Италия, Жанубий Корея каби мамлакатларга сотганлиги фикримизнинг ёрқин мисолидир.

Хом ашёни қайта ишлашда ҳам кейинги йилларда қилинган ишлар таҳсинга лойиқ. Қайта ишлаш борасида ўтган мавсумнинг ўзида 27 та рационализаторлик таклифлари киритилиб, Термиз, Шўрчи, Узун туманларидаги пахтани қайта ишлаш заводларида синаб кўрилди ва ижобий самарага эришилди. Бу соҳада Германия, Англия давлатларидан келиб, ҳамкорлик асосида иш олиб бораётган мутахассислар ҳам оддий бир қишлоқдан чиққан ўзбек муҳандисларининг илмий салоҳиятига, мустабидликнинг аччиқ қисмати-ю, мустақилликнинг буюк қудратига тан бераётганлигини бир сўз билан ифода этиш қийин.

Кейинги саккиз йилда вилоят туманларида 113 та асосий саноат корхоналари қурилиб, ишга туширилди. Иқтисодиётни барқарорлаштиришда бу корхоналарнинг алоҳида ўрни бор. Аввалги йиллар билан таққосланадиган бўлса, ишлаб чиқариш ҳажми нисбатан 2,5 бароборга ортишини таъминлаяпти. Термиз шаҳридаги «Умида» ҳиссадорлик жамияти, Бойсун карбит заводи, Музрабоддаги «Меҳнат-роҳат» корхонаси, Деновдаги «Орзу» фирмаси, Шарғун шахтаси, Шўрчи ун комбинати ҳиссадорлик жамияти жамоалари ривожланишда нафақат вилоятда, ҳатто республикада ҳам ўзига хос ўринга эга.

Мустақиллик йилларида вилоятда ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш ва четга маҳсулот экспорт қилишга эътибор кучайди. Ўтган йили экспорт ҳажми 172,5 миллион АҚШ долларини ташкил этди.

Шундай бўлса-да, бу борада яратилаётган имкониятлардан тўла қувват билан фойдаланилмаётганлиги, маҳсулотни экспорт қилишда анча-мунча оқсашлар борлиги сезилиб туради. Акс ҳолда, Сурхондарёдек салоҳиятли воҳада бир йилда экспорт таркибида озиқ-овқат маҳсулотлари ҳажми 24,6 фоизни, рангли ва қора металлар солмоғи атиги 29 фоизни ташкил этганлиги соҳада ишлаб чиқилган дастурлардан кенг кўламда фойдаланилмаётганликдан далолат эмасми?

Сурхондарёнинг мард, меҳнаткаш, ақл-заковатли халқи бор. Бағрикенг, айни замонда орияти баланд бу эл фарзандларини ҳурмат қилмаслик мумкин эмас.

Ислом КАРИМОВ.

Юртимизга хориж сармояларини жалб этиш бозор иқтисоди талабларидан бири. Жорий йил бошида вилоят ҳудудларида жами 52 та қўшма корхона рўйхатга олинганлиги келажакда бу соҳада вилоятнинг истиқболи порлоқ эканлигидан далолат. Лекин ана шунча қўшма корхонадан 28 таси фаолият кўрсатаяпти. Уларнинг 11 таси энди ишлаб чиқаришни изга тушириш арафасида. 13 та корхона эса айланма маблағлар, керакли асбоб-ускуналарнинг йўқлигидан ҳали иш бошлагани йўқ.

Истиқлолнинг саккиз йиллигида яна бир муҳташам бино фойдаланишга топширилиш арафасида.

«МУСТАҚИЛЛИК — МАСЪУЛИЯТ ДЕМАКДИР»

— Мустақиллик кунларига етказган Оллоҳга ҳар куни шукроналар айтаман. Эркинлик, тўқлик, тинчлик. Ўтмишдан нимани гапирай, ҳосилдорликни қанчалик оширмай, эртаю кеч меҳнат қилмай бирим икки бўлмаганди, — дея ҳикоя қилади «Сурхон» жамоа хўжалиги нафақахўри, 89 ёшли отахон Сафар Ҳайдарқулов. — Президентимиз туманимизга ташриф буюрганларида бир фикр кўнглимдан ўтди: Истиқлол — бу масъулият. Бу — янада ғайрат билан ишлаш демакдир. Ана шунда янада фаровон яшаймиз.

— Биласизми, қирқ беш йиллик деҳқонман. Шу десангиз, телевизордан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қароргоҳида Ватанимиз байроғи илк бор ҳилпираганини кўриб, кўзларимга ёш келди. Ахир, бу кунларни не-не орзулар қилиб, кўролмай кетганлар кўп эди-да. Йиллаб даладан, кетмондан елкаси бўшамай, ҳақ-ҳуқуқини билмасдан ўтиб кетган қанча-қанча келбатли дўстларим бор эди-я! Шу кунлар менга насиб этганидан Яратганга шукроналар айтаман.

Ҳар йили болалар билан ипак қурти парваришлаймиз, ғалламиз бор, хонадонимизга қутбарака кираётганлигидан, бирин-кетин орзу-ҳаваслар рўёбга чиқаётганидан хурсандман. Ахир, бундай улкан имкониятни эркин нафас олиб, ҳалол ишлашни мустақиллик берди-да. Унинг умри бутун бўлсин. Қариган чоғимда асосий ниятимга етганимга яратганга эртаю кеч шукроналар айтаман, — дейди Ангор туманидаги «Қорасув» жамоа хўжалиги аъзоси Амир Тўлаганов.

«ЖАМОЛИГА ТЎЁЛМАСМАН...»

Воҳада истиқлол йилларида қурилиш ва ободонлаштириш ишлари доимо эътиборда бўлиб келаяпти. Термиз шаҳри ва мавжуд 14 та туман, 850 дан ортиқ қишлоқлар бугун таниб бўлмас тус олган. Савдо расталари, гузарлар, истироҳат боғлари, кичкинтойлар масканлари — буларнинг бариси фақат мустақиллик сабаб рўёбга чиқди.

Термиз шаҳридаги марказий бозор, «Болажон» болалар истироҳат боғи, Алпомиш саройи, теннис корти, «Сурхон» спорт комплекси — улар сонини янада давом эттириш мумкин. Бир пайтлар ана шу кошоналар ўрни ташландиқ, ҳеч ким қайрилиб қарамайдиган жойлар эди.

Туман ва хўжаликларда, қишлоқларда бўлганимизда оддий одамларнинг шу кунларга етказганига шукроналар айтаётганлиги, турмуш тарзида фаровонлик устувор эканлигини ҳис этдик. Йиллаб ўчоқларда тезак, тандирларда ўтин ёқиб, печка ўрнида сандал тутиб келган хонадонларда бугун зангори олов гуркираб ёнаяпти.

Вазирлар Маҳкамаси қарорига кўра, икки мингинчи йилгача бўлган даврда қишлоқ инфратузилмаси дастури асосида биргина ўтган йилнинг ўзида 300 километрга яқин сув қувурлари, 500 километрли газ тармоқлари тортилиб, фойдаланишга топширилди. Ҳозир энг чекка қишлоқда ҳам хонадонларда газ, ичимлик сув қувурларда келтирилиб, булоқдек отилиб турибди.

Президентимиз вилоятда бўлганларида иқтисодий-ижтимоий муаммоларни бартараф этиш, ислоҳотлар жараёнини жадаллаштириш хусусида сўзлаб, ёшларни баркамол ва муносиб ворисларимиз қилиб тарбиялаш, изланиш ва интилиш, ташаббус ҳаётий маслак бўлиши зарурлигини ўртага ташлаганлари бежиз эмас.

Қураётган янги ҳаётимиз қанчалик чуқур илдиз отса, келажагимиз ҳам шунча мустаҳкам бўлади. Шу жиҳатдан қаралганда, ёшларни касб-корга ўргатиш, устоз-шогирдлик анъаналарини кенг шакллантириш, миллийликка хос, даврга мос лицей ва касб-ҳунар коллежларини қуриш, таъмирлаш ишлари бу ерда ҳам сайқал топмоқда. Вилоят ҳокимлигида бўлиб, мутахассислар билан суҳбатлашганимизда бошқа соҳалар сингари бу тизимда ҳам режа асосида ишлар олиб борилаётганлиги, «Таълим тўғрисида»ги қонунга амал қилинаётганлиги, Миллий дастур ҳаётга жорий этилаётганлигини ҳис этдик. Лекин...

МУАММОЛАР, САБОҚЛАР...

Ҳаёт шуни кўрсатаяптики, деҳқонни мажбурлаб далага ҳайдаш, буйруқбозлик, зўравонлик қилиш замонлари батамом ўтиб кетди. Бугун энди деҳқоннинг ўзи, ўз хоҳиш-иродаси, қалб даъвати билан далага чиқаяпти. Ислоҳотлар даврида эришилган энг катта ютуғимиз — одамларимизда ўз кучига, келажакка қатъий ишонч пайдо бўлди, — деди Юртбошимиз Ислом Каримов Сурхондарё сафари чоғида.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, чет эл инвесторларини жалб этиш, чиқарилаётган акцияларга дивиденд тўлаш, яъни акциядорнинг ундан тўла манфаатдорлигини ошириш суст бормоқда.

Қўшма корхоналар фаолиятини кучайтириш талаб этилади. Вилоятда маънавият ва маърифат соҳасида, ёшлар билан ишлаш, илм ўчоқлари фаолиятини замон руҳига мослаш борасида кўп иш қилиниши зарур.

Сурхон воҳасининг танти, мард кишилари ҳаёт сабоқларидан тўғри хулоса чиқариб, нуқсонларни изчил бартараф этиб, истиқлол шодиёналарига ёруғ юз билан пешвоз чиқадилар, деб ишонамиз.

«Қишлоқ ҳаёти» мухбири А. ҲАҚБЕРДИЕВ уюштирди.

Мустақиллик йилларида вилоят шаҳар ва қишлоқларида асрга татигулик бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда.

И. ХЎЖАЕВ олган суратлар.

ҲЎҚАНДИ ЛАТИФ ИЧРА ҲОТАМИ ҚОДИР

(Боши 1-бетда).

қўли кўрсатгич бармоғини бигиз қилади-да, ўзи давом эттириб кетади.

Мансурхўжа ака ҳамиша куюниб гапиради. Юртбоши асарларида, маърузаларида кўтарилаётган муаммолар, қўйилаётган вазифалар жойларда қандай бажарилаётгани, одамларнинг бугунги уй-ташвиши, раҳбарлик масъулияти, ёшлар тарбияси, бекорчиликдан келиб чиқаётган нохушликлар... Буларнинг қай бири тўғрисида гапирмасин, жуда берилиб, ич-ичидан куюниб, ютуқлардан фахрланиб, янглишишлардан афсусланиб гапиради. Кўнглидагини шартта-шартта айтади. Силаб-сийпалаб ўтирмайди. Баъзи романнависларимизга ўхшаб жумлалари мураккаб эмас - қисқа ва лўнда. Баъзан эса... жўшиб кетиб, ҳалиги, ҳатто қулоққа ҳам паст овозда айтиладиган ибораларни баланд овозда... Айтишларича, Мансурхўжа аканинг бутун водий бўйлаб машҳурлигига айни шу одати сабаб бўлган экан.

Мансурхўжа ака билан суҳбатлашар экансиз, мавзу дарҳол адабиётга, маънавиятга, мустақиллик манфаатларига кўчади. «Фалон мақолангизни ўқиб чиқдим, яхши ёзибсиз, фалон шеърингиз менга ёқди», дейди. Фикрини яширмай айтади. Ёқмаган бўлса, «Ҳа, энди, ёмон-мас», демайди. Ёқмади, дейди-қўяди.

Тошкентга келса ҳам аҳвол шу. Ёзувчи дўстларини қидириб кетади. Телефонга келмаса уйигача боради. Ҳол-аҳвол сўрайди. «Ўтган ҳафта «Ассалом...»да зўр чиқиш қилдингиз, анави масалани сал сийпалаб кетдингиз-да», дея яна ўша эски одатидан қолмайди.

Мансурхўжа аканинг ёзувчилик ёки шоирликка катта даъвоси йўқ. Аммо бундай даъволар қанотида неча йилдан бери узлуксиз учиб юрган жуда кўп ҳамкасбларимиздан анча дуруст шеърлар ёзади. «Яхшилик салтанати», «Қайтар дунё», деб номланган тўпламлари нашр этилган. Нашриётларда қўлёзмалари бор. Ҳар кўришганимизда, албатта, битта эмас, камида бир туркум янги шеър эшитамиз. Ортиқча мақтовнинг кераги йўқ. Мансурхўжа аканинг «Яхшилик салтанати» китобларидан мактабларда бемалол дарслик сифатида фойдаланса бўлади. Унда водий табиати, ҳайвонот дунёси, Қўқон атрофларидаги тўқайзорлар, қишлоқларнинг тарихий номлари тўғрисида шу қадар кенг ва қизиқарли маълумотлар берилганки, уни наинки мактаб ўқувчилари, табиатдан тобора узоқлашиб, «оҳу» билан «жайрон»ни фарқламай қолаётган биз катталар ҳам бемалол ўқисак бўлаверади.

«Қайтар дунё» тўпламига кирган шеърлардан биридаги мана бу сатрларга эътибор беринг:

Дейдиларки, мурувватга муруватнинг қайтими бор,
Содиқ бўлган садоқатга, садоқатнинг қайтими бор,
Сен дўстликка амал этиб, азиз тутгил дўстларингни,
Муҳаббатли кўнгилларга муҳаббатнинг қайтими бор...

Бир куни ўрмон хўжалиги «фазенда»сида Мансурхўжа ака билан одатдагидай адабиётдан, маънавиятдан баҳслашиб ўтирар эдик. У киши устозимиз Озод Шарафиддиновнинг етмиш ёшларига бағишлаб ёзган қутлов шеърларини Ҳўқанди латиф лаҳжасида ғоят гўзал қилиб ўқиб бердилар:

...Энг оғир кунларда турдингиз адл,
Ўтса ҳамки не-не изғирин, аёз.
Сизга қувват берди Лутфий ҳам Бедил,
Улуғ ёш муборак, муҳтарам устоз.
Доим давраларда булбул забонсиз,
Ҳазрат Навоийдан қолган шу мерос.
Азиз юртбошимиз севган инсонсиз,
Улуғ ёш муборак, муҳтарам устоз...

Ажойиб қутловни эшитганимиздан кейин, Мансурхўжа ака «Битта шеър бор», деб қолдилар. Мансур Абдулло исмли шоир дўстларининг «Ёз» радифли ғазалига мухаммас боғлаган эканлар, шуни ўқишга тутиндилар:

Ёр қиё боқмас эса, зарра рағбат бўлмаса,
Оҳ десанг оҳингга ҳам хайри-ҳиммат бўлмаса,
Олам ичра бир нигоҳ мунча қиммат бўлмаса,
Жонинг олса гулбадан, ваҳки шафқат бўлмаса,
Ёрни гул раҳшонию сийнаю уёнга ёз.
Изласанг водию дашт насмини етмас қоғоз,
Беҳзод мисол чизсанг гар, расмини, етмас қоғоз...

Шеър шу ерга келганида телефон жиринглаб қолди. Мансурхўжа ака аста гўшакни кўтарди, шеър ўқишда давом этаркан, қўнғироқ қилаётган аёлнинг гапларини охиригача эшитди ва шеър қандай ўқилаётган бўлса, айни шу оҳангда жавоб қилди:

Меҳмонга шеър ўқурмен, сабр қил, эй, Сарвиноз,
Мабодо ер бермасам, арзингни меҳмонга ёз...

Ва яна шеърининг давомини ўқий бошлади:

Мансур баён этсам ишқ базмини, етмас қоғоз,
Мансуро, ёз дилбаринг васфини, етмас қоғоз,
Дилрабонинг ишқида, диллари вайронга ёз...

Шеърхонлик пайти бўлган қўнғироқ суҳбатимизни бошқа ўзанга буриб юборди. Қўнғироқ қилаётган аёлга шеърий жавоб жуда қойил чиққанлигини айтган эдим, Мансурхўжа аканинг дил қулфи очилиб кетди:

— Деҳқон томорқа билан тирик-да, биродари азиз. Эгасини топиб бир парча ер беринг - жаннат қилиб ташлайди. Экин экади, дарахт кўкартиради, ишқилиб, қора қозонини қайнатади. Эгасини топмасангиз пўрсиллаган ер, ёнидан шариллаб бир ариқ сув оқиб ётса ҳам бўш қолаверади. Ўрмон хўжалигимизда, ҳар қалай имкониятларимиз бор. Одамлар ер сўраб ариза билан мурожаат қилишади, ҳар биттасини муҳокама қилиб бир қарорга келамиз...

Суҳбатдошим бир даста қоғозлар ичини титкилаб, ер сўраб ёзилган битта аризани менга узатадилар. Ўқийман:

ЭКАМИЗ

Қўқон ўрмон хўжалиги раҳбари, шоир Мансурхўжа Хўжаевга

Ариза

Ер беринг, бир парча ер, майлига, сайхон экамиз,
Ўртасига гули қаҳ-қаҳ, четига райҳон экамиз.
Ярми йилғин, ярим янтоқ, ярми бархон ер беринг,
Ақлу идрок берса Оллоҳ, топиб имкон экамиз.
Халқ демиш бир булбул учун дон керакдир, сув керак
Арчазорлар орасига «қаҳрабо» дон экамиз...
Аҳли мухлисга муқаддас бўлса Оқжар йўл ажаб
Муқимийнинг изларига илму ирфон экамиз.
Комил, Анвар, Миробид, Шер, Турсун Қамбар бир бўлиб,
Шабнам инган сабзазорга шеъру достон экамиз.
Илтифот-ла ерни туҳфа этсалар Мансур Хўжа
Боғ этармиз, гул этармиз, қолмай армон экамиз!..

Аризачи: АНВАР ЮНУС.

Очиғи, умримда бунақанги нафис, латиф аризани ўқимаган эдим. Иш юзасидан не-не аризаларга, улар билан боғлиқ не-не ҳолатларга дуч келганман, аризаларда кўтарилган кўпдан-кўп муаммолар олдида бошим кўп бор қотган. Аммо бунақасини...

— Хўш,— дедим сир бой бермай, — аризани кўриб чиқдингизлармми, натижаси нима бўлди?

Мансурхўжа ака ҳам сир бой бермай, қоғозлар ичидан шеърий аризанинг жавобини топиб менга узатдилар:

— Навбати билан кўриб чиқдик, мана, жавобимиз:

ШОИРИСТОН АЙЛАГИН

Шоир Анвар Юнуснинг аризасини кўриб чиқиб, ўрмон хўжалиги раҳбарияти қарор қилади:

Аввало бўлсин муборак боғ яратмоқ бўлганинг,
Навбаҳорнинг хуш бўйин элга таратмоқ бўлганинг.
Бир ниҳол эккан одамнинг умри боқий бол эмиш,
Минг дарахт эксанг заминга не ажаб, бир ҳол эмиш.
Халқ демиш: шоир каломин ярми аччиқ, ярми бол
Лутф этиб ер бермасам гар, ҳажв этарсан эҳтимол.
Бу Ватан тупроғи зардур, гул унар сайҳонда ҳам,
Ер берай, сарв ила сунбул, жамбилу райҳонга ҳам.
Баргига шабнам қўниб очилса тоза гуллари,
Сайрасин салкин саҳарлар маст бўлиб булбуллари.
Қўлласин Ҳазрат Муқимий, боғу бўстон айлагин,
Мўътабар Қўқон элин Шоиристон айлагин.
Битмаган иш йўқ жаҳонда ёру дўстлар бўлса жам,
Базми достон, базми шеърга чорлагин Мансурни ҳам.

Мансурхўжа ака жавоб шеърни бетакрор қироат билан ўқийди, ора-чира, телефон гўшагини кўтариб, қўнғироқ қилаётган кишининг сўзларини ҳам тинглайди. Кўриб турибман бундай ҳолатларда улар ҳам мириқиб шеър эшитадилар. Афтидан, бундай шеърхонликларни кўп эшитишган чоғи, «Ҳа, Мансурхўжа аканинг олдида меҳмон бор экан» дея гўшакни аста қўйиб қўйишади.

Ўрмон хўжалиги боғларини айланар эканмиз, Мансурхўжа акадан бир парча ер олиб у ерда тер тўкаётган одамларни кўрдим, асрлар давомида қақраб, қуёш тафтида қуйиб жизғанак бўлиб ётган жойлар инсон меҳри билан жаннатнинг бир парчасига айланган. Мансурхўжа аканинг «Ернинг эгасини топиш керак» деган сўзларини эслайман. Аслида, бу гапни мустақиллик йилларининг бошида юртбошимиз айтган эдилар. Томорқа учун одамларга ер бериш тўғрисидаги чинакамига тарихий Фармонни эслайсизми? Шўролар сизу бизни шу кичик имкониятдан ҳам маҳрум этган эди. Томорқа бу фақат экин экиш, даромад олиш эмас, бу меҳнат катта тарбиянинг боши, маънавият бешиги. Отаси ёнида туриб ниҳолга сув қуйган, кўчат ўстирган, дарахт парваришлаган боладан ёмонлик чиқмайди.

Ҳамма иллатларнинг дояси - бекорчилик, танбаллик. Мансурхўжа ака буни яхши билади.

Суҳбатимиз сўнгида мен «Хўш, мабодо сиз ҳақингизда бирор нима қораламоқчи бўлсам, якунига нима дейман» дегандай у кишига савол назари билан қарадим.

— Бир нима қоралаш шарт эмас, — дедилар Мансурхўжа ака, — аммо, ҳар эҳтимолга, мана бу янги шеърий аризани ўқиб қўйинг. балким...

Ўқидим. Навбатдаги ариза. Фарғоналик шоира Матлуба Деҳқон қизидан. Шу ариза билан сўзимни мухтасар қила қолай:

ҲЎҚАНДИ ЛАТИФ ИЧРА МАШҲУРИ МАНСУРХЎЖА...

Ассалому алайкум, машҳури Мансурхўжа,
Ҳўқанди латиф ичра Ҳотами қодир хўжа,
Ям-яшил оламларга пойидору, остона,
Лутф, марҳамат ила шеър аҳлига ҳамхона,
Эмишки, Сизга дўстлар ашъор битиб келармиш,
Сўздан тизиб маржонлар тилагини тилармиш.
Гулу райҳон эксак деб, ер сўраб, изн сўраб,
Илтимосномаларин гулу райҳонга ўраб,
Келганмиш Анвар Юнус ҳам Комилу жўралар,
Муқимий, Чархий мисол камтар шоир тўралар,
Келинг, четда қолмасин дилбару Фарғона ҳам,
Ўзбекистон гавҳари бўлган ул дурдона ҳам.
Матлубаю Мўътабар, Тоштурғун, Мамадали,
Баҳор бўй чўзаётган ҳамал-амал маҳали,
Қошингизга шеър битиб, дардини айтиб келди,
Не-не- истиҳолаю ўйлардан ўтиб келди.
Шукурки, бизда ер мўл, сув ҳам оқар шарқираб,
Кундуз қуёш куйдирар, тунда ойлар ярқирар...
Сизга айтсак, орзулар дил ичра гуллаяпти,
Фарғона шоирлари чўлларга бўйлаяпти.
Бир саховат кўрсатиб, ниҳол, дов-дарахт беринг,
Шўр босган она-ерга яшаришу бахт беринг,
Бекор мудраб ётмасин, уйғоқлик, омад беринг,
Меҳнатлар роҳат бўлсин, ям-яшил неъмат беринг.
Илтимос, тилагимиз, илло бўлсин ижобат,
Жаннатларга бош бўлиб, доим бўлинг саломат.

Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ

ОРТИҚАЛИ ҚОЗОҚОВДАН САЛОМ

Ортиқали ишлаяпти. Халақит бергим келмайди. Устахонанинг чор томонига илиб қўйилган менга альбом-китоблари орқали аввалдан таниш «Уч дўппи», «Икки оҳанг», «Эски тегирмон», «Заҳириддин Муҳаммад Бобур», «Охирги шуъла» сингари асарларининг асл нусхасини завқ билан томоша қиламан. Худди бошқа оламга тушиб қолгандек бўламан. Бу ранглар олами, мўъжизалар олами...

Ниҳоят, рассом мўйқаламини қўлидан қўймаган куйи менга юзланади.

— Қалай, устахонам сизга маъқулми?

— Зўр! — дейман. Яна қўшиб қўяман, — Мени айни ҳозир ишлаётган асарларингиз қизиқтиради. Улар ҳақида гапириб берсангиз дегандим...

— Майли, — дейди рассом, — мана бу асарни мен «Мирзо Улуғбек-коинот султони» деб атадим. Дастгоҳдаги ҳали бўёғи қуриб улгурмаган Улуғбек сиймоси ва қандайдир шакллар қоришиқ асарга ишора қилади. — Эътибор берсангиз, улуғ аллома еру осмонни бир-бири билан боғлаб турибди. Гўё у бир қўлида осмонни кўтариб турибди. Осмон сирларини ерга олиб тушяпти. Бу ишлаётган асарим «Инсон ва унинг ихтиролари» туркумига киради. «Ибн Сино-буюк мутафаккир», «Камолиддин Беҳзод-руҳият наққоши» каби асарларим ҳам худди шу мавзуда. Яна аёллар йилига атаб «Шарқ маликаси», «Наврўз соғинчи», «Беғубор оналик», «Турмуш бўсағасида» каби қатор асарлар устида ишлаяпман.

— Адашмасам, асарларингизда аёллар — оналар, келинчаклар, бокира қизлар образи марказий ўрин тутади...

— Тўғри, — дейди рассом, — аёлларни кўп ишлашимга сабаб, уларда сир-синоат кўп. Ранг кўп уларда. Юриш-туришлари, кийимлари, тақинчоқлари. Гўё сирли олам улар. Гўзаллик тимсоли аёлни ҳаётнинг юрагига ўхшатиш мумкин. Инсоннинг дунёга келиши, ҳаётга илк қадами аёлларимиздан бошланади. Эътибор берсангиз, мен уларни кўпроқ турфа ранглар, зебу зийнатлар оғушида тасвирлашни яхши кўраман.

ТАЛАБЛАРИНГИЗГА БИНОАН

Рассом кўзлари чақнаб, тўлиб-тошиб гапиради. Менинг хаёлимда эса унинг жаҳон мамлакатларидаги бир қатор нуфузли кўргазмаларда намойиш этилиб, кўплаб санъат ихлосмандлари ҳайратига сабаб бўлган ўша машҳур «Сароймулкхоним», «Севишганлар», «Дилхушлик», «Ҳилол», «Севги боғи», «Келинчак», «Келин кўриш» каби асарлари бир-бир жонланади.

— Мана бу асаримни «Шарқ маликаси» деб атадим. Аёл турли тақинчоқлар, зебу зийнатлар оғушида ўтирибди. Бу шарқ аёли, гўзаллик тимсоли. Мана буниси эса «Хотира» деб аталади. Невараси билан ўтирган момо чанқовуз чаляпти. Олисларда қолган ёшлигини эслаяпти. Анъаналар авлоддан авлодга ўтади. Ҳаёт абадий...

Ортиқали Қозоқов кўплаб санъатшунослар эътироф этганидек, энг меҳнаткаш, энг сермаҳсул рассом. У тинмай ишлайди, изланади. «Қишлоқ»дан қачон қўнғироқ қилмай, албатта, устахонасида ижод қилаётган бўлади. У сўнгги йилларда Ғарбда пайдо бўлиб, жаҳон тасвирий санъатида етакчи ўринни эгаллаган Авангард мактабига мансуб Модернизмнинг айрим йўналишларида жиддий изланишлар олиб боряпти. Ва айтиш мумкин, унинг бу изланишлари яхши самара беряпти. Бугун рассомнинг кўпгина асарлари Ўзбекистон Давлат санъат музейида, республика Бадиий кўргазмалар дирекциясида, Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар Миллий банкида ва Халқаро Банкда, Ўзбекистоннинг ГФРдаги элчихонасида, Америка, Япония, Франция, Англия, Канада, Испания, Туркия, Бельгия, Кипр, Марокаш, Бангладеш, Югославия сингари мамлакатларнинг музейларида ва шахсий коллекцияларида сақланмоқда. 38 ёшли рассом бугунгача мамлакат ва дунё миқёсида ўзининг ўнга яқин кўргазмасини намойиш этди. Иккита альбом китобни чоп эттириб улгурди. Ўзбекистон Бадиий академиясининг илк мукофоти-олтин медалга сазовор бўлди.

Рассом яна ишга киришиб кетади. Мен эсам ҳали деворга осиб улгурилмаган бир асар тепасида туриб қоламан. Қизиқ. Гўзал бир аёл. Унинг бошида ҳар-хил қақир-қуқурлар. Улар орасида зебу зийнатлардан тортиб қумғону идиш-товоққача бор. Бу билан рассом нима демоқчи? Ортиқали ҳолатимни уққандек мен томон юзланади. Кулади.

— Тушуниш қийинроқ-а? — дейди. Сўнг изоҳ беради. — Бу кечагина тугаллаганим «Турмуш бўсағасида» асарим. Аёл гўзаллик тимсоли. Аммо, зиммасида катта масъулият ҳам бор. Оила, бола тарбияси, ишхона, уй-рўзғор юмушлари. Аёлга осон эмас. Улар бахтимизга соғ бўлишсин, саломат бўлишсин!

... Рассом асарларини томоша қилиб, сўзларини тинглаб ҳайратга тушаман. Шундай ҳамқишлоғим борлигидан қалбим фахру ифтихор ҳисларига тўлади.

— Ижодингга, бўй-бастингга кўз тегмасин, укам! — дейман.

— Келганингизга раҳмат! «Қишлоқ»дагиларга салом айтинг! — дейди у.

О. НОМОЗОВ.

Элликқалъа туманидаги «Акчакўл» бўйида ташкил этилган «Камалак» болалар дам олиш маскани бир вақтнинг ўзида 270 нафар ўқувчини ўз бағрига сиғдира олади. Бу оромгоҳда шу кунга қадар турли мактаблардан келган ўқувчилар мароқли дам олиб қайтишди. Оромгоҳда яхши дам олиш учун барча шарт-шароит муҳайё этилган. Деярли ҳар куни қизиқарли тадбирлар, учрашувлар ўтказиб турилади.

СУРАТЛАРДА: 1. Оромгоҳ биносининг олд томондан кўриниши. 2.Тарбиячи Бахтигул Пурхонова дам олувчилар билан машғулот ўтказмоқда. 3. Ўқувчилар расм чизиш машғулотида.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

ЎЗ МАБЛАҒИ ҲИСОБИГА

Кегайли туманидаги 10-сон умумтаълим мактаби биносини таъмирлашга мактабнинг уч гектарли ерида етиштирилган полиз ва сабзавот маҳсулотларини сотишдан тушган юз минг сўм кифоя қилди.

М. Жуманазаров номидаги қишлоқ хўжалиги ширкатлар уюшмасидан мактабга ажратилган ерда ҳосил кутилганидан ҳам мўл бўлди. Мактаб жамоаси яна чорак миллион сўмлик маҳсулот сотишни мўлжалламоқда. Олинган маблағ зарур ўқув қуроллари ва жиҳозларини сотиб олишга сарфланади.

(ЎзА).

ОТА ВА БОЛАНИНГ ЎХШАШ ҚИСМАТИ

Ўринбой аканинг болалик кезлари оғир кечди. Унинг отаси Мирсултон амаки 1930 йилларда ҳамқишлоқ дўстлари Пўлатхўжа Сидиқхўжаев, Нормат бригадир, Мўминхўжа ҳисобчи, Ўрмон тегирмончи, Иван Бондаренко, Тўлаган Рўзиевлар билан бирга Кавардон қишлоғида биринчи бўлиб «Меҳнат-бирлик» жамоа хўжалигини тузишди...

1933 йилнинг март ойида тонг саҳарда икки қуролланган ички ишлар ходими Пўлатхўжа акани, эртасига эса Мирсултон акани олиб кетишади. Ўша кезлари Мирсултон аканинг умр йўлдоши ҳомиладор эди. Орадан бир неча ой ўтгач эса Мирсултон ака «халқ душмани» тамғаси билан отиб ташланади. Ўринбойга ота дийдорини кўриш насиб этмади. Ёлғиз фарзанди билан қолган Ҳанифа ая «Меҳнат-бирлик» жамоа хўжалигида дарди-аламини меҳнатдан олди.

ҚАТАҒОН ҚУРБОНЛАРИ

Орадан ойлар ва йиллар ўтди. Отасиз қолган Ўринбой ҳам улғайди. Қишлоқдаги эски мактабда ўқиб хат-саводини чиқарди. Ҳаётдаги қийинчиликлар ёш Ўринбойни эрта меҳнат қилишга мажбур қилди. Мактабдан бўш вақтларида жамоа хўжалиги ишларига кўмаклашиб юрди, от-аравада ўғит ташиди. Мактабни тугатгач жамоа хўжалиги раиси уни тиришқоқлигини ҳисобга олиб, даҳанинг гектарлик олма боғига ҳисобчи этиб ишга қўйди. Ўша кезларда жамоа хўжалигига Омилбой ака раислик қилар эди. Орадан кўп ўтмай Ўринбой ака пахтачилик бригадасига ҳисобчи бўлиб ишга ўтди. Бу орада у ҳамқишлоғи Шафоғат исмли қиз билан турмуш қурди.

Ўша кезларда Кавардон қишлоғига таниқли давлат арбоби Усмон Юсупов ва ўзбек адабиётининг атоқли намояндалари Мусо Тошмуҳаммад ўғли Ойбек, Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Мақсуд Шайхзода, Туроб Тўла, адабиётшунос олим Ҳомил Ёқубовлар тез-тез келиб туришарди. Ўринбой акага ана шундай улуғ инсонлар билан бир неча бор учрашиш ва уларнинг суҳбатларидан баҳраманд бўлиш насиб этган.

Одам қадрини меҳнат оширади дейишади. Бу ҳақ гап. Ўринбой аканинг тиришқоқлиги ва ишбилармонлигини сезган «Политотдел» (ҳозирги «Дўстлик» ҳиссадорлик жамияти) жамоа хўжалигининг ўша кездаги раиси, Меҳнат Қаҳрамони Хван унга бригадани ишониб топширади. Ўринбой ака қисқа муддат ичида қолоқ жамоани пешқадамлар сафига олиб чиқади. Аммо ўша кезларда Москвадан Гдлян ва Иванов деган ёвуз терговчилар гуруҳи юртимизга даҳшатли қуюндек ёпирилиб келишганди.

Айби борми, айби йўқми деб сўраб ўтирмай халқимизнинг ҳалол ва асл фарзандларини бирин-кетин қамоққа ола бошлашди. Қама-қамалар Юқори Чирчиқ туманига ҳам яшин тезлигида етиб келди. Қамоққа олинаётганларнинг асосий қисми раислар, бригада бошлиқлари эди. Тумандаги ўша кезларда бутун дунёга машҳур бўлган «Политотдел» жамоа хўжалигига ҳам ёвуз ниятли Гдлян ва Ивановлар гуруҳлари етиб келишди. Биринчи навбатда раис Хван ва унинг кетидан бўлим ва бригада бошлиқлари бирин-кетин қамоққа олина бошланди. Виждонли ва пок инсон Ўринбой ака ҳам қамоққа олинди. Қийноқ ва сўроқларга солишди. Унга раис билан пахтани қўшиб ёзгансан деган айб қўйишганди. Ўринбой акани сўроқ вақтида терговчилар беаёв қийноқларга солишди. Аммо Ўринбой ака виждони олдида содиқ қолди. Қора ниятларига эришолмаган гдлянчилар бир неча ойлик қийноқлардан сўнг касалманд бўлиб қолган Ўринбой акани қамоқдан чиқариб юборишди. Зах камерада орттирган касаллиги туфайли у бир неча ой шифохонада ётишга мажбур бўлди. Шифохонада даволаниб чиққач у яна пахта даласига чиқиб меҳнат фаолиятини давом эттирди. Кўп йиллар бригадага етакчилик қилиб, пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинларидан мўл ҳосил олиб жамоа хўжалигининг юксалишига муносиб ҳисса қўшди.

Халқимиз меҳнат қилган элда азиз деб бежиз айтмайди. Ўринбой ака ҳам ўзининг ҳалол ва самарали меҳнатлари билан халқ ҳурматини қозонди. Республикамиз ҳукумати Ўринбой ака Мирсултоновнинг деҳқончиликдаги кўп йиллик меҳнатларини ҳисобга олиб унга «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган пахтакор» унвонини берди. Афсуски ҳаёт бешафқат. 1993 йилнинг 23 июнь куни Ўринбой ака ишдан тушлик қилиш учун уйига келади. Тушлик қилиб ўтирган жойида юрак хуружи тутиб 59 ёшда дунёдан эрта кўз юмди.

Мен ҳар гал қишлоғимиздаги Ўринбой Мирсултонов деб ёзиб қўйилган кўчадан ўтганимда кўзимдан ёш қалқиб, ҳақиқий деҳқон фарзанди, камтарин ва оддий инсон ёдимга тушаверади...

Латифжон МАНСУРОВ.

БЕҲИ

Беҳи — атиргулдошлар оиласига мансуб, бўйи 12 м гача борадиган сершох дарахт. Ўсимликнинг ёш новда ва барглари тукли бўлиб, барглари тухумсимон ёки кенг эллипссимон. Уларнинг бўйи 5 — 10 см, эни 7,5 см гача бўлиши мумкин.

Беҳи меваларининг шифобахшлиги қадим замондан маълум. Ўсимлик мевалари таркибида 12 фоизга қадар қанд, 5 фоизга яқин органик кислоталар (олма, узум, лимон кислоталари), эфир мойлари, пектин ва ошловчи моддалар, витамин С, темир, мис, кальций тузлари мавжуд. Беҳи уруғларида 20 фоизга қадар шиллиқ, гликозид, амигладин, 8 фоиздан ошиқ, бўёқ моддалар бор.

Табиат шифохонаси

Халқ табобатчилигида беҳи мевасининг шарбати билан астма, юрак, сариқ, хиқичоқ, қорин оғриғи, дизентерия касалликларини даволашган. Бундан ташқари беҳидан бедармонлик, камқонлик, йўтал, меъда, жигар ва буйрак касалликларини даволашда ҳам фойдаланилган.

Абу Али ибн Сино беҳи мевасидан тайёрланган дамламани дизентерия, йўғон ичакнинг яллиғланишини даволашда, беҳи шираси билан астма, қон тупуриш ва қайт қилишни тўхтатишда, чанқоқ ҳамда мия оғриғини қолдиришда ишлатган. Беҳи уруғи асосида дори-дармонлар тайёрлаб ўпка ва нафас йўли касалликларини даволаган.

Халқ табобатида беҳи уруғи билан узум шарбатининг қайнатмаси камқонликда, ичбуруғда, бавосил касалликларини даволашда яхши таъсир қилади.

Илмий медицинада беҳи уруғидан тайёрланган қайнатма кўз оғриганда, қабзиятда, юқори нафас йўллари шамоллаганда даво сифатида ишлатилади. Беҳи меваси таркибида темир моддаси борлиги туфайли у камқонлик билан оғриган беморларга жуда фойдалидир.

Беҳидан турли ширинликлар тайёрланади, озиқ-овқат саноатида консервалар ишлаб чиқарилади.

(«Шифобахш неъматлар» китобидан).

ОРИЯТ

Ўрис отасининг, туркман хотинининг, ўзбек ўзбекнинг гапига кирмайди, деган ҳазилнамо гап бор. Ростдан, ўзбек ўз номи билан ўзига бек-да! Ҳазил ўз йўлигаю, лекин жиддийроқ назар солсак, аслида ўзбек ўзбекнинг гапига киради. Негаки, ғарбдан фарқли ўлароқ бизда жамоа шахсдан устун қўйилади. Аммо, шундай вазият бўладики, ўзбек нафақат ўзбекнинг, ҳеч кимнинг гапига кирмайди. Бу ундаги ноёб бир гўзал туйғу билан боғлиқ. Бу туйғунинг номи — орият.

Инсондаги худбинлик — эгоизм ва ўзгалар — қариндош-уруғ, маҳалла, Ватан, халқ, миллат учун жон куйдириш — альтруизм аслида бир моҳиятнинг икки қутбидир. Булар бир-бирисиз мавжуд бўлолмайди. Уларни боғлаб турувчи умумий хислат-хусусият, туйғулар ҳар бир инсонда бор бўлиб, шулардан бири — орият туйғусидир.

Орият тушунчасига кенгроқ назар ташлаш керак. Олайлик, ўғил болаларнинг кир ювиш, овқат қилиш, хамир қориш ёки сигир соғишдан уялиши орият эмас. Бу чала, маромига етмаган худбинлик оқибатидир. Эсимда, мактабда ўқиб юрган пайтимизда, бир куни эрталаб онамга хамир қориб бериб, мактабга йўл олдим. Катта опамлар турмушга чиқиб кетишган, синглимиз ҳали ёш, шу сабабли, уй юмушларига қарашиш биз ака-укаларнинг бўйнимизда эди. Хуллас, қўлимни яхши ювмаган эканманми, бир синфдошим тирноқларимда қотиб қолган хамир юқини кўриб қолиб кулган, мен бундан уялган эдим.

Сийрат

Уч-тўрт йил олдин бир қўшнимизнинг ўғли уйланди. У ўзини қишлоқнинг олди ориятли йигитларидан бири деб ҳисобларди. Ўзининг зўрлигини исботлаш учун, ичиб олган жўраларининг гапини ерда қолдирмаслик мақсадида, тўй оқшомидаёқ келинни чимилдиқдан олиб чиқиб, қозонда овқат пиширтирди...

Ёки «мен хотинимдан қўрқмайман» деган гапни исботлаш учун жўраларининг кўзи ўнгида ҳеч бир айб иш қилмаган, бегуноҳ хотинини урган «ориятли» йигитлар ҳақида кўп эшитганмиз. Шундайларга эътибор бериб қарасангиз; аксарияти баъзан эркакларнинг ишини қилаётган онаси ёки хотинига қарашишни ор деб билади ёхуд ҳеч қаерда ишламай, ота-онаси ва фарзанди учун оладиган нафақага кўз тикиб яшайди.

Шаҳарга ўқишга келганига 3—4 йил бўлган талаба орқасидан келган ота-онаси ёки қариндош уруғларидан ҳам ор қилган вазиятлар учраб туради. Ор қилишининг сабаби — улар қишлоқдан келган, гапириш, кийиниш маданияти сўстлигидан шаҳарлик дўстлари олдида уялармиш... Бу орият эмас, бояги худбинликнинг ўзгинасидир.

Орият — инсон «мен»ини суяб тургувчи устунлардан бири. Инсондаги ўзи учун қайғуриш, ўз манфаатлари учун курашни таъминловчи, ўзини ҳурмат қилиш, қадрини сақлашга интилиш ҳосиласи. Чинакам маънода ўз қадрини сақловчи, юксак поғоналарга кўтарилган «мен»гина ўзгалар қадрини, Ватан, халқ, миллат қадрини сақлай олади.

Қишлоққа борганимда бир куни (у пайти отам раҳматли ҳаёт эдилар) отамиз айтиб қолдилар:

— Тунов куни Ўлмас уканг кечқурун, бир дуо қилинг, ота, деб қолди. Нега, десам, шу куни Ўзбекистон терма жамоаси Осиё кубогида қайсидир юрт термаси билан ўйнаши керак экан. Юртдошларимиз ютишсин, деб дуо қилдим. Уканг нариги уйга футбол кўргани кетди. Бир маҳал ярим кечаси уйғониб қарасам, биров йиғлаяпти. Ўлмас экан. Ҳа, нима бўлди, десам, дуоингиз ўтмади-ку, Ўзбекистон ютқазди, дейди. Ҳа-а, ўғлим, бу нарса ҳаракатга ҳам боғлиқ, ҳаракатда баракат дейишадику. Ҳаракат чин дилдан, ният холис бўлса, кутган натижага эришса бўлади. Хафа бўлма, ўғлим; бугун ютқазган бўлса, келаси гал, албатта ютади. Ойнинг ўн беши қоронғи бўлса, ўн беши ёруғ, дедим. Шу гаплардан кейин уканг бироз овунгандай бўлди.

Бу — ўн ёшли боланинг кўксида, илдиз отаётган ориятнинг кўкариши эди! Бу туйғу ўзбекка қон билан кирган, жон билан чиқади. Фақат уни асраш, авайлаш ва, албатта, ўз ўрнида ишлата билиш лозим.

Шерали НИШОНОВ.

СУЛОЛА САРЧАШМАСИ СЎНМАЙДИ

«Адабий сулолалар» кам бўлса-да, адабиёт оламида учраб турадиган ҳодиса.

Ота Дюма — ўғил Дюма, Абдулла Қодирий — Ҳабибулла Қодирий, Томас Манн — Генрих Манн, ака-ука Эдмон ва Жюль Гонкурлар ва ҳоказо.

Назаримда, таниқли адиб Аҳад Ҳасан ва унинг фарзандларининг ижоди ҳам худди ана шундай қутлуғ ва ҳавас қилгулик анъананинг ўзига хос, камтарона бир кўринишига ўхшаб кетади.

Куни кеча «Ёзувчи» нашриётида чоп этилган бир китоб, бир муқова остидаги тўпламга учта адиб — ота Аҳад Ҳасан ва унинг ўғиллари Илҳом Ҳасан ва Шавкат Ҳасанлар ижодидан намуналар киритилган. Тўплам «Бухоройи шариф дерлар» деб аталади.

Ушбу мажмуадан Аҳад Ҳасаннинг «Қалдирғочлар қайтган кун» қиссаси ва бир туркум ҳикоялари, шунингдек, марҳум дўстимиз, истеъдодли олим ва ёзувчи Илҳом Ҳасаннинг «Бири кам дунё» трагикомедияси ҳамда Шавкат Ҳасаннинг «Соғинч изтироби» номли шеърлар туркуми ўрин олган бўлиб, уларда замондошларимиз, уларнинг кураш ва интилишлари, ўзлари каби гўзал ва мураккаб оламлари қаламга олинади.

Сулола сардори Аҳад акани қарийб чорак асрдан бери биламан десам янглишмасам керак. У киши билан кўп учрашганмиз, гоҳ Бухорода, гоҳ Тошкентда, гоҳ адибнинг Шофиркондаги файзли хонадонида узоқ суҳбатлар қурганмиз.

Аҳад ака ҳаётда қанчалар дангалчи ва чапани бўлса, ижодда шунчалик лирик табиатли ёзувчи. Бу ўринда у кишининг илк тўплами «Чироқлар»дан тортиб, «Муҳаббатнинг сомон йўли», «Олдинда нур бор», «Юзмаюз», «Қайноқ қум» сингари ўнлаб тўпламларидан ўрин олган қисса ва ҳикояларини назарда тутаяпман.

Бу китобни ўқидингизми?

Яна ҳам диққатга сазовор томони, адиб қаҳрамонлари ҳаётда бор, теварак-атрофимиздаги содда ва жайдари одамлар. Мен Аҳад Ҳасаннинг ана шундай «қадрдон» қаҳрамонларини ушбу тўпламга кирган «Қалдирғочлар қайтган кун» қиссасида ҳам учратдим.

Қолаверса, адибнинг тўпламдан ўрин олган «Бухоройи шариф дерлар» номли бадиалар туркуми муаллифнинг янги бир қирраси — тарихий асарларга мойиллигидан дарак беради. «Тангри яратган шаҳар», «Ўн иккинчи дарвоза» сингари эсселари, «Бухоройи шарифнинг шоҳиста маликалари» номли бадиалари эса худди йирик бир тарихий асар ёзилиши олдидан кўрилган тайёргарликдек таассурот қолдирди менда. Илоҳим, шундай бўлсин!

Адабий сулоланинг иккинчи вакили марҳум Илҳом Ҳасанни хотирлаш эса беихтиёр дилда оғриқ ва изтироб уйғотади. Бу оқил ва дилбар йигит жуда қисқа умр кўрганига қарамай нафақат юракларимизда, балки иқтидорли олим ва ёзувчи сифатида адабиётимизда ҳам ёрқин из қолдирди.

Илҳомнинг тахи бузилмаган орзулари кўп эди. Мен унинг ушбу тўпламга киритилган «Бири кам дунё» трагикомедияси ва «Сафар», «Муҳаббат», «Олтин баликча» сингари ҳикояларини, «Ён дафтарда қолган қатралар»ини ўқирканман, ҳаётдан бевақт кетган дўстимизнинг ҳали жуда кўплаб истеъдодли асарлар яратиши мумкин бўлганлигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим.

Сулоланинг кенжа вакили Шавкат Ҳасаннинг шеърлари эса, очиғи, мен учун янгилик бўлди. Очиғи, мен бу йигитчанинг шеър ёзишидан хабарим йўқ эди. Энди билсам шеърлар тўплами чиқаришга ҳам улгурган экан. Унинг бир қараганда содда, аммо дард билан, нур билан йўғрилган, фалсафий мушоҳадаларга мойил шеърларини ўқирканман, «Музликларда куйдиму аммо, ўчоқларда музладим, ҳайҳот», «Мастона тушларга ғарқ бўлган гуллар», «Кўк мотам тутади ғариба кузга», «Шивирлар, пичирлар хазонли йўлак», «Ёмғирдай эзилиб ўйлаганлигим» сингари ташбеҳларига ва образли ифодаларига ҳавасим келди.

Қисқа қилиб айтганда «Ёзувчи» нашриёти бухоролик адабий сулоланинг бу ўзига хос, «Бир муқова остидаги» сарҳисобини амалга ошириб ғоятда савобли ишга қўл урибди.

«Адабий сулоланинг сарҳисоби» менда ана шундай илиқ-иссиқ таассуротлар уйғотди ва ушбу дил сўзларимни китобга сўзбоши ёзган атоқли адиб Носир Фозилов ва ёзувчи дўстим Илҳом Зойирларнинг қуйидаги тилаклари билан тугатгим келди:

«Биз ўйлаймизки, ушбу мажмуага киритилган асарлар ўзининг жозибаси, ҳаётийлиги, ҳозиржавоблиги билан сиз ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди...».

Эркин УСМОНОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

Ҳурматли ишбилармон ва тадбиркор жаноблар!

Республика Кўчмас мулк биржаси Сиз азизларни 1999 йил 31 август куни соат 11.00 да Республика Биржалар марказида ўтказиладиган навбатдаги

КИМОШДИ

САВДОСИГА ТАКЛИФ ЭТАДИ:

Савдога бошқа мулклар билан бирга қуйидаги АЁҚШ лар, Давлат мулк қўмитаси, Фанлар академиясининг сув муаммолари институти, Қимматбаҳо металлар ва қимматбаҳо тошлар қўмитасининг қуйидаги автотранспорт воситалари ҳам қўйилади:

1. Қашқадарё вилояти, Косон тумани, 39-жамоа хўжалигида жойлашган 21-сонли АЁҚШ.
Бошланғич баҳоси 1609,2 минг сўм.
2. Тошкент шаҳар, Юнусобод тумани, «Чимкент тракти»да жойлашган 2 сонли АЁҚШ.
Бошланғич баҳоси 35963,7 минг сўм.
3. «Волга» ГАЗ-2401 русумли, давлат рақами 09-68 ТНС, 1983 йилда ишлаб чиқарилган автомашина.
Бошланғич баҳоси 122,0 минг сўм.
4. «УАЗ» — 469 Б русумли, давлат рақами 12-47 ТНГ, 1983 йилда ишлаб чиқарилган автомашина.
Бошланғич баҳоси 97,0 минг сўм.
5. «Эсперо ДЭУ» русумли, давлат рақами 10 АС-773, 1995 йилда ишлаб чиқарилган автомашина.
Бошланғич баҳоси 1376,0 минг сўм
6. «Сиело ДЭУ» русумли, давлат рақами 10 АС-419, 1995 йилда ишлаб чиқарилган автомашина.
Бошланғич баҳоси 905,0 минг сўм.
7. «Москвич»-2141 русумли, давлат рақами 10 AJ-285, 1993 йилда ишлаб чиқарилган автомашина.
Бошланғич баҳоси 115,0 минг сўм.

Мазкур автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчалари ва автотранспорт воситаларига қизиқиши бор ишбилармон ва тадбиркор юртдошларимиз, хорижлик сармоядорлар Республика Кўчмас мулк биржасига мурожаат қилишлари мумкин.

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 10-уй. Ўзбекистон Биржалар маркази биноси, 3-қават, 10-хона.
Телефонлар: 136-15-29, 136-28-75. Ички: 153, 162.
Факс: 136-06-17.

«Ўзмевасабзавотузумсаноат-холдинг» компанияси жамоаси бош мутахассис Ё. Юсуповга волидаи муҳтарамаси **Маъсуда АКБАРОВА**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТ

МУАССИСЛАР — Ўзбекистон Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзпахтасаноатсотиш» уюшмаси, «Ўзмевасабзавотузумсаноат-холдинг» компанияси, Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

Телефонлар: муҳаррир ўринбосарлари — 133-16-27, 133-44-43, масъул котиб — 133-09-93, ижодий гуруҳлар: агросаноат мажмуи — 136-54-51, ижтимоий ҳаёт ва ҳуқуқ — 136-56-30, молиявий хизмат — 136-56-36, макроиқтисодиёт — 136-56-25, маънавият-маърифат ва спорт — 136-54-51, хатлар ва вилоят мухбирлари билан ишлаш — 136-54-42.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

«Қишлоқ ҳаёти» материалларини кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 00006. Буюртма Г— 0630, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 21.30